

YLÄSTÖN KUUESLUOKKALAISTEN KÄSITYKSIÄ
YLÄKOULUUN SIIRTYMISESTÄ

Heidi Naulapää ja Pirja Saarinen

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Hoitotyön koulutusohjelma

Terveystoimittaja (AMK)

TIIVISTELMÄ

Naulapää, Heidi & Saarinen Pirja. Ylästön kuudesluokkalaisten käsityksiä yläkouluun siirtymisestä. Helsinki kevät 2012, s. 69, 2 liitettä. Diakonia- ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsingin yksikkö, Hoitotyön koulutusohjelma, Terveydenhoitaja (AMK).

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia Vantaan Ylästön kuudesluokkalaisten käsityksiä yläkouluun siirtymisestä. Tutkimuksella haluttiin tuoda esille tyttöjen ja poikien ajatusten, odotusten ja tunteiden eroavaisuuksia liittyen seitsemännelle luokalle menemiseen, sekä toiveita siirtymävaiheen tukemiseen. Tutkimuksessa pohditaan myös terveydenhoitajan roolia siirtymävaiheen tukijana.

Tutkimus on kvantitatiivinen eli määrällinen. Kohderyhmänä olivat Ylästön alakoulun kuudesluokkalaiset, joista kyselyyn vastasi 63 oppilasta vastausprosentin ollessa 76 prosenttia kaikista kuudesluokkalaista. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella sähköisen Webropol -tutkimusohjelman avulla. Kyselylomake sisälsi puolistrukturoituja ja avoimia kysymyksiä, sekä kysymyksiä, joissa vastaajat jatkoivat lauseita. Aineiston analyysissä on hyödynnetty Webropol -tutkimusohjelmaa, mutta laadullista aineistoa on analysoitu myös teemoittelun avulla.

Yläkouluun siirtyminen herätti kuudesluokkalaisissa ristiriitaisia tunteita. Monet jännitystä aiheuttavat asiat olivat myös odotettuja ja iloisia asioita. Tytöt jännittivät yläkouluun siirtymistä selkeästi poikia enemmän. Pojilla ja tytöillä oli samankaltaisia ajatuksia ja odotuksia yläkouluun siirtymävaiheesta, mutta tytöt painottivat siirtymävaiheen tukimenetelmissä enemmän keskustelua ja pojat taas konkreettisia toimenpiteitä koulutyön tukemisessa. Kuudesluokkalaiset toivoivat konkreettista tietoa tulevasta yläkoulusta ja kouluarjesta siellä. Kaverisuhteiden merkitys korostui siirtymävaiheessa ja tuttujien luokkatovereiden koettiin auttavan sopeutumista yläkouluun. Mieluiten kuudesluokkalaiset juttelisivat siirtymävaiheeseen liittyvistä huolista vanhempiensa kanssa.

Koulujen välinen yhteistyö on tärkeää siirtymävaiheessa ja erityisesti luokkajakoja mietittäessä. Nuorten jännitystä vähentäisi ja sopeutumista yläkouluun helpottaisi, jos he tietäisivät pääsevänsä samalle luokalle tuttujien kavereiden kanssa. Seitsemäsluokkalaiset voisivat vertaistuen avulla antaa kuudesluokkalaisille konkreettista tietoa yläkoulun arjesta ja yläkouluun sopeutumisesta.

Terveydenhoitaja tapaa koulussa kaikki kuudesluokkalaiset kouluterveystarkastuksissa, joissa on hyvä mahdollisuus ottaa puheeksi nuorta askarruttavia asioita ja tukea häntä. Terveydenhoitajan tulisi systemaattisesti kysyä nuorten tuntemuksia murrosiän kehityksestä ja siirtymävaiheesta terveystarkastusten yhteydessä. Myös vanhempien tukeminen nuoren murrosiän kehityksessä ja siirtymävaiheessa on tärkeää. Vanhempien käsitykset ja tuentarpeet lapsen yläkouluun siirtymävaiheessa olisivat hyvä jatkotutkimuskohde.

Asiasanat: siirtymävaihe, murrosikä, varhainen tuki, alakoulusta yläkouluun, kouluterveydenhoito

ABSTRACT

Naulapää, Heidi & Saarinen Pirja. Sixth Graders' Perceptions on the Transition Period from Primary School to Secondary School.

69 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Nursing, Option in Public Health Care. Degree: Public Health Nurse.

The purpose of the study was to look into sixth graders' perceptions on the transition period from primary school to secondary school by clarifying girls' and boys' thoughts, expectations and feelings. The study examines what kind of support was expected during the transition. A public health nurse's role in supporting a pupil's transition period was considered in this study.

The study is quantitative research. The sample was selected in Ylästö primary school. The sample size was 63 pupils covering 76 per cent of all sixth graders. Data of the study was collected by an Internet based Webropol questionnaire including both semi-structured and open ended questions. The participants were also given sentences to complete. The data was analysed by using themes and Webropol -software.

The study revealed that transition from primary school to secondary school raised mixed feelings among pupils. The pupils experienced stress during the transition period. However, the transition period was also experienced as a happy and exciting time. Girls were more nervous over the transition time than boys. Boys and girls had similar kind of thoughts and hopes regarding transition period. However, the expectations on the potential support system were different among female and male participants. Information about the new school and everyday practices in school were experienced as very significant. Friendships and familiar classmates were considered helpful in adjustment to secondary school. However, pupils preferred to discuss with parents transition-related concerns.

The awareness of having friends in the same class in secondary school decreases young people's level of stress. Providing peer support for sixth graders gives them necessary information about everyday routines and practices in secondary school. Knowledge of adjustment period in a new school can be provided in a peer group meeting offered by seventh grade pupils.

Public health nurse meets all sixth-grade pupils for a physical examination. The meeting with school nurse is considered a great opportunity to discuss the transition period and concerning matters on puberty.

Keywords: transition period, puberty, sixth graders, school health care

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	8
2.1 Varhaisnuoruus.....	8
2.1.1 Tytön fyysinen kehitys	9
2.1.2 Pojan fyysinen kehitys.....	11
2.1.3 Psyykkinen kehitys	12
2.1.4 Seksuaalinen kehitys.....	15
2.1.5 Kaverisuhteiden ja ryhmään kuulumisen merkitys.....	16
2.2 Koulu nuoren kasvun ja kehityksen tukijana	17
2.2.1 Varhainen tuki nuorelle siirtymävaiheessa.....	19
2.2.2 Kouluterveydenhuolto nuoren tukena.....	20
2.2.3 Oppilashuoltoryhmä nuoren tukena.....	22
2.2.4 Sukupuolisensitiivisyyden huomioiminen koulussa.....	23
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	25
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	26
4.1 Tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat.....	26
4.2 Tutkimusympäristö.....	27
4.3 Tutkimuksen kohderyhmä	28
4.4 Aineiston kerääminen kyselylomakkeen avulla	28
4.5 Tutkimusluvan hakeminen	30
4.6 Aineiston analyysi	31
4.6.1 Määrällisen aineiston analyysi.....	32
4.6.2 Laadullisen aineiston analyysi.....	33
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	37
5.1 Taustatiedot	37
5.2 Kuudesluokkalaisten käsityksiä yläkouluun siirtymisestä	38
5.2.1 Siirtymävaiheeseen liittyvät tunteet.....	38
5.2.2 Ajatuksia yläkoulussa opiskelusta	41
5.3 Kuudesluokkalaisten yläkouluun siirtymistä helpottavat.....	42
5.3.1 Kaverisuhteet	42

5.3.2 Vanhemmat.....	43
5.3.3 Opettajat.....	44
5.3.4 Kouluterveydenhoitaja.....	45
5.3.5 Muut yläkouluun siirtymistä helpottavat asiat.....	47
5.4 Tutkimustulosten yhteenveto	48
6 POHDINTA	51
6.1 Tutkimustulosten pohdinta.....	51
6.2 Tutkimuksen eettisyys.....	54
6.3 Tutkimuksen luotettavuus	55
6.4 Ammatillinen kasvu	57
6.5 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet.....	58
LÄHTEET.....	61
LIITE 1: Webropol -kyselylomake kuudesluokkalaisille	66
LIITE 2: Lupalappu kuudesluokkalaisten vanhemmille	69

1 JOHDANTO

Yläkouluun siirtyminen tarkoittaa monesti suurta muutosta nuoren elämässä. Usein koulurakennus, opetus ja sen toteutus ja koko kouluyhteisö muuttuu. Yläkouluun meno osuu nuoren elämässä haasteelliseen elämäntilanteeseen, murrosiän alkuun. Nuori tarvitsee haasteiden ja muutosten edessä tukea ja ymmärrystä. (Kaivosoja 2002, 116–117; Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.)

Lapset pärjäävät Suomessa hyvin, kun mitataan matemaattisia kykyjä ja lukutaitoa Pisa-tutkimuksissa. Tästä huolimatta lapsilla on myös pahoinvointia, jota voitaisiin ehkäistä varhaisella tuella ja koulun yhteisöllisyydellä. (Lapsen ääni 2011.) Yleisesti tarkasteltuna suomalaislasten ja -nuorten olosuhteissa on paljon hyvää. Lapset huomioonottava lainsäädäntö, toimiva terveydenhuoltojärjestelmä, laaja sosiaaliturva ja lapsiperheiden yhteiskunnalliset palvelut kertovat hyvinvointiyhteiskunnasta. Käytännössä kaikki lapset Suomessa käyvät koulua, oppivat lukemaan ja saavat mahdollisuuden koulutukseen. (Launonen & Pulkkinen 2004, 27.) Koulumenestystä voidaan mitata ja arvioida. Koulu-laisten kouluviihtyvyyttä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointiakin tilastoidaan säännöllisesti kouluterveyskyselyiden avulla. Kouluterveyskyselyt teetetään kuitenkin vasta yläkouluikäisille kahdeksannella luokalla.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Ylästön kuudesluokkalaisten käsityksiä yläkouluun siirtymisestä. Nuorten käsityksillä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä siirtymävaiheeseen liittyviä tunteita, odotuksia ja ajatuksia. Nuoret nimeävät myös eri keinoja ja tekijöitä, jotka heidän mielestään helpottavat siirtymävaihetta. Opinnäytetyössä pyritään saada Ylästön kuudesluokkalaisten oma ääni kuuluviin saaden arvokasta tietoa siirtymävaiheeseen liittyvistä ilmiöistä.

Aihe on tarpeellinen ja ajankohtainen, koska Ylästön kuudesluokkalaisten siirtymässä on ollut jännitteitä ja siirtymää halutaan kehittää helpommaksi. Aihe on ajankohtainen myös siksi, että kouluterveydenhuolto on muutosvaiheessa toukokuussa 2011 voimaan tulleen tarkennetun asetuksen myötä (valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 2011). Asetus määrittää kouluterveydenhuollon terveystarkastusten määrän ja

sisällön. Asetus velvoittaa tunnistamaan oppilaan erityisen tuen tarpeen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kouluterveydenhoitajalla tulisi olla työssään tieto ja taito tukea siirtymävaiheessa olevaa oppilasta.

Toinen opinnäytetyön tekijöistä on tehnyt kouluterveydenhuollon työharjoittelujakson Ylästön koululla syksyllä 2011. Tutkimuksen kysely toteutettiin työharjoittelujakson aikana. Opinnäytetyö liittyi Diakonia-ammattikorkeakoulun Lapsen ääni koulussa -hankkeeseen, joka oli osa KASTE -kehittämishojelman Etelä-Suomen Lapsen ääni -hanketta. Lapsen ääni koulussa -hanke toteutui vuosina 2009–2011. (Armanto + ym. 2011, 11.)

Diakonia-ammattikorkeakoulun Lapsen ääni koulussa -hankkeen toimintaympäristönä olivat koulut ja kohderyhminä 1.–2.-luokkalaiset ja 5.–6.-luokkalaiset lapset perheineen, sekä koulu yhteisöjen työntekijät. Ylästön koulu liittyi hankkeeseen vuonna 2010. Hankkeen tavoitteina oli lisätä lasten, varhaisnuorten ja heidän perheidensä osallisuutta kouluympäristössä ja moniammatillisen yhteistyön kehittäminen. (Armanto + ym. 2011, 9–10.)

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Varhaisnuoruus

Tutkittaessa nuoruusvaiheeseen liittyvää siirtymävaihetta alakoulusta yläkouluun on otettava huomioon nuoren kehitysvaihe. Kuudennella luokalla ollaan noin kaksitoista-vuotiaana, jolloin eletään murrosiän vaihetta, jota usein nimitetään varhaisnuoruudeksi. Nuoruus voidaan jakaa varhaisnuoruuteen (n. 11–14 v.), keskinuoruuteen (n. 14–18 v.) ja myöhäisnuoruuteen (n. 19–25 v.). Varhaisnuoruudesta käytetään myös nimikettä murrosikä, koska silloin erityisesti fyysisessä kehityksessä tapahtuu muutoksia niin tytöillä kuin pojilla, jotka aiheuttavat levottomuutta ja kiihtymystä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166–167.)

Murrosikä on ainutlaatuinen siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen. Murrosikään liittyy paljon fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia, jotka johtavat lopulta sukukypsyiden saavuttamiseen. Kasvu nopeutuu, sukupuoliominaisuudet alkavat kehittyä, ja kehon koostumus ja rasvakudoksen jakautuma muuttuvat. (Dunkel 2007.) Fyysiset muutokset vaikuttavat osaltaan nuoren psyykkiseen kehitykseen ja myös minäkuvan muodostamiseen. Hormonitoiminnan lisääntyminen ja fyysinen kasvu muuttavat psyykkistä tasapainoa ja nuoruus on psykologista sopeutumista niin sisäisiin kuin ulkoisiin muutoksiin. Fyysinen kasvu ja sen psykologiset seuraukset vaativat nuorelta uudelleen itsensä määrittelyä. (Aalberg & Siimes 2007, 15; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166–167.)

Enemmistöllä terveistä nuorista murrosikä etenee samankaltaisesti. Murrosiän vaihtelevuuteen vaikuttaa perimä, joka ilmenee kehitystapahtumien nopeudessa, ajoituksessa ja järjestyksessä. Murrosiän kasvun ja kypsymisen aikataulut ovat erilaisia pojilla ja tytöillä. (Aalberg & Siimes 2007, 15.) Tyttöjen ja poikien fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja seksuaalinen kehitys on erilaista. Murrosiän psyykkisen taantuman piirteet ovat hyvä esimerkki tyttöjen ja poikien kehityksen eroavaisuudesta. Yleistäen voidaan sanoa, että 13,5 vuoden ikä erottaa dramaattisimmin pojat ja tytöt toisistaan. (Cacciatore, 2007, 101.) Yläkouluun siirtyminen ajoittuu keskelle suurta fyysistä muutosta ja psykologista

myllerrystä nuoren omassa kasvussa. Kehitykseen liittyvät muutokset tuovat lisää haastetta sopeutumisessa yläkoulun uudenaikaiseen kouluarkeen.

2.1.1 Tytön fyysinen kehitys

Tyttöjen fyysinen kehitys ja eteneminen poikkeavat poikien kehityksestä. Tyttöjen ulkoisten sukupuolimerkkien ilmaantuminen alkaa noin kaksi vuotta aikaisemmin kuin pojilla. Ensimmäiset murrosiän merkit voivat alkaa joillakin tytöillä jo 8–10-vuotiaana rintojen arkuudella ja valkovuodolla. (Cacciatore 2007, 158.) Tyttöjen yksilöllinen vaihtelevuus kehityksen aikatauluissa on huomattavaa. Rintojen kehitys, häpykarvoituksen ilmaantuminen ja pituuskasvun pyrähdys alkavat ja etenevät samanaikaisesti. Rintarauhasten kehittyminen on kuitenkin yleensä ensimmäinen merkki murrosiän alkamisesta. Myös voimakasta hienhajua ilmenee ja rasvakudosta alkaa kertyä. Nämä kaikki tapahtuvat yleensä keskimäärin 10–13-vuoden iässä ja kuukautiset alkavat murrosiän kehityksen lopulla keskimäärin noin 13-vuotiaana, minkä jälkeen tyttö kasvaa enää pituutta noin 5 senttimetriä. Jos murrosikä on alkanut tavallista aikaisemmin, voi pituuskasvu jatkua pitempään kuukautisten alkamisen jälkeen. Jos taas murrosikä on alkanut myöhään, on pituuskasvu vähäisempää kuukautisten alkamisen jälkeen. (Aalberg & Siimes 2007, 17, 51–52; Wehkalampi & Dunkel 2009.)

Keskimäärin 12-vuoden iässä ovat tytöt murrosiän keskivaiheilla, jolloin tapahtuu myös muita fyysisiä muutoksia rintojen kasvun ja häpykarvoituksen lisäksi. Tyttöillä on valkovuotoa ja tapahtuu rakenteellisia muutoksia, jolloin mahdolliset selkärangan skolioosit ilmaantuvat, suoran selän oireyhtymä huononee ja reisiluun pään muutokset tapahtuvat. Tyttöjen kasvupyrähdyksen keskimääräinen huippu ajoittuu 12-vuoden ikään, jolloin pituuskasvu on noin 8 cm vuodessa. Tyttöjen pituuskasvu pyrähdys tapahtuu noin kolme vuotta poikia aikaisemmin ja monet tytöt saattavatkin olla kuudennella luokalla poikia pitempiä. Myös veren seerumi muuttuu fosfataasin ja virtsahapon suhteen, iho rasvoittuu ja aknea voi ilmaantua. (Aalberg & Siimes 2007, 52, 55; Toppari & Näntö-Salonen 2002, 110.)

Tyttöjen munasolut ovat olemassa munasarjoissa syntymästä lähtien. Vasta murrosiän kehityksen aikana, kun estrogeeniä on kehittynyt tarpeeksi hormonitoiminnan myötä, kehittyä kuukautisvuoto. Tällöin myös kohdun limakalvo on kasvanut riittävästi. Kuukautisten alkamisikä vaihtelee tytöillä 11–15-vuoden iän välillä, mutta keskimäärin kuukautiset alkavat 13-vuoden iässä. Kuukautiset ovat aluksi epäsäännöllisiä ja vuodot runsaita ja pitkiä, mutta harvemmin kivuliaita. Kuukautiset voivat tulla alussa myös harvoin ja epäsäännöllisesti. Munasarjojen koko kasvaa 10 vuotta terveillä tytöillä, joka on kaksinkertainen aika verrattuna poikien kivesten kasvuun. Estrogeeniset aineet aiheuttavat lukuisia muutoksia tytön sukupuolielimissä. Ulkosynnyttimet, emätin, kohtu ja munasarjat kasvavat sekä kehittyvät. Lantion luinen kanava leviää ja mahdollistaa myöhemmin lapsen synnyttämisen. (Aalberg & Siimes 2007, 54–56, 60.)

Tyttöjen reaktiot kuukautisten alkamiseen voivat vaihdella ja suhtautumiseen vaikuttaa usein tapa, jolla äiti, ystävät tai joku muu on asiaan valmistellut. Tytöt tarvitsevat ohjausta ja neuvoa etukäteen kuukautisista, sekä myös kuukautisten alettua. Kuukautisten alkaminen voi olla odotettua, toivottua tai sitten traumaattistakin. (Aalberg & Siimes 2007, 60.)

Tyttöjen murrosiän ja kuukautisten alkaminen on varhaistunut viimeisen sadan vuoden aikana. Murrosiän aikaistumisen syynä voivat olla perimä ja lihavuus. Varhainen häpykarvoitus ja rintojen kasvu voivat hämmentää tyttöä ja myös lähiympäristöä. Varhain murrosikään tulleet tytöt saattavat kokea kuukautisten alkamisen hävettävänä erilaisuutena. Itse ilmoitettu masennusoireisto on yleisempää tytöillä, joiden murrosikä on alkanut varhain ja, joilla on ollut aikaisia seksuaalikokemuksia. (Aalberg & Siimes 2007, 54, 57, 60.)

Biologisen ja sosiaalisen kypsymisen eriaikaisuus voi olla haasteellista, sillä varhainen biologinen kehitys lyhentää lapsuutta ja aikaistaa siirtymistä aikuisten maailmaan ja esimerkiksi sukupuolielämän aloitusta, vaikka nuori ei olisi tähän vielä henkisesti kypsä. Koulujen opetussuunnitelmiin olisikin hyvä ottaa jo aikaisemmin mukaan tietoutta murrosiästä ja sukukypsyyden saavuttamisesta. Lasten ja nuorten kanssa toimivien aikuisten tulisi huomioida, ettei nuorella välttämättä ole henkisesti sellaisia valmiuksia

joita heillä oletetaan fyysisen kypsyyden perusteella olevan. (Wehkalampi & Dunkel 2009.)

2.1.2 Pojan fyysinen kehitys

Pojan murrosiän kehityksen aloittaa kivensten kasvu, joka voi alkaa 9–11 vuoden iässä, mutta keskimäärin se tapahtuu 12-vuotiaana eli alakoulun kuudella luokalla (Aalberg & Siimes 2007, 37; Cacciatore 2007, 158). Tässä kehitysvaiheessa pojan hienhaju muuttuu kitkeräksi ja voimakkaaksi. Samoihin aikoihin ihonalaiseen kudokseen alkaa kertyä rasvaa ja sen takia alaraajat voivat vaikuttaa turvonneilta. Tämä muuttaa pojan ulkonäköä siten, että yläruumis vaikuttaa pienemmältä hentoine lihaksineen ja alaraajat suurilta. (Aalberg & Siimes 2007, 37.)

Poikien pituuskasvu on hidasta juuri ennen murrosiän alkamista. Pituuskasvu on nopeinta pojilla yleensä 14 vuoden iässä ja pituuskasvun kehitys jatkuu tyttöjä pitempään. (Aalberg & Siimes 2007, 16.) Vaikka murrosiän kehitys on yksilöllistä, etenee poikien fyysisen murrosiän kehitys yleensä tietyssä järjestyksessä. Kivensten kasvun jälkeen häpykarvoitus alkaa kehittyä ja penis kasvaa. Keskimäärin 13,5 vuoden iässä pojille ilmaantuu aknea, äänenmurros alkaa ja esiintyy spontaaneja siemensyöksyjä sekä siemensyöksyihin päättyvää masturbaatiotarvetta. Tällöin myös pojilla normaali rintojen turvotus on yleistä. (Aalberg & Siimes 2007, 39- 41; Toppari & Näntö-Salonen 2002, 112.)

Murrosiän myöhäinen alkaminen on tavallista suomalaisilla pojilla. Myöhään murrosikään tulevilla pojilla saattaa olla heikompi itsetunto ja he saattavat kokea olevansa epätäydellisiä muita useammin. Kaverit saattavat pitää heitä lapsellisina, jonka vuoksi he eivät ole välttämättä suosittuja kaveripiirissä, vaan saattavat joutua helposti ivan kohteeksi. Hyvin myöhäinen murrosikä lisää myös masennuksen riskiä. Myös nopeasti etenevä murrosikä saattaa aiheuttaa pojassa erilaisuuden tunnetta, hämmennystä ja vaikeutta hyväksyä muutokset vartalossa. (Aalberg & Siimes 2007, 47–48; Cacciatore 2007, 161; Wigfield, Lutz & Wagner 2005.) Nuoruusiässä samanlaisuus on tärkeämpää kuin koskaan muulloin, ja kehityksen viivästyminen selvästi ikätovereita myöhäisemmäksi

voi aiheuttaa merkittävää psyykkistä stressiä ja pahimmillaan vaarantaa persoonallisuuden kehitystä (Dunkel 2007).

2.1.3 Psyykkinen kehitys

Psyykkisen kehityksen aikana nuori käy lävitse kolme keskeistä vaihetta, joiden alueilla hänen tulisi edetä samanaikaisesti. Kolme psyykkisen kehityksen keskeistä vaihetta ovat: irrottautuminen lapsuuden vanhemmista, oman kehon haltuunotto ja turvautuminen kasvussa ikätovereiden apuun. Myös nuoren abstrakti ajattelu kehittyy vähitellen, jolloin hän oppii älylliseen ajatteluun, hahmottamaan itseään sekä itsensä ja ympäristön vuorovaikusta. Psykologinen kehitys on pitkäkestoista, jossa kognitiivinen kehitys ja psykososiaalinen taantuma tapahtuvat samanaikaisesti. (Aalberg & Siimes 2007, 75, 81.)

Saavuttaakseen uuden identiteetin on nuoren irtaannuttava lapsuudesta käydessään läpi uudelleen lapsenomaisia toiveita ja ristiriitoja. Varhaisnuori elää ristiriidassa, jossa itsenäistymistarpeet alkavat saada tilaa, mutta samaan aikaan eriytymisen tarve herättää halun palata riippuvuuteen. Nuoren suhde vanhempiin aaltoilee. Toisinaan nuori palaa lapsenomaisuuteen ja välillä taas korostaa itsenäisyyttään. Nuori tarvitsee kiistoja itsenäistyäkseen, jonka vuoksi hän saattaa provosoida vanhempiaan arkisissakin asioissa. Nuori arvostelee vanhempiaan, kyseenalaistaa heidän sääntöjään ja määräyksiään, sekä puolustaa tiukasti omia mielipiteitään. Nuori eriytyy korostamalla yksilöllisyyttään. Hän etsii oman kaveripiirinsä perheen ulkopuolelta, jättää kertomatta ajatuksia ja alkaa pitää ajatuksiaan suojattuina. (Aalberg & Siimes 2007, 68–69; Laine 2002, 107–108.)

Varhaisnuoren epävarmuus näkyy monesti korostuneena itsetietoisuutena. Nuori saattaa ärsyntyä, kun aikuiset puuttuvat hänen asioihinsa. Nuoren elämässä tapahtuu merkittävä askel pois vanhempien vaikutuspiiristä. Nuoren näkökulma elämään muuttuu ja hän saattaa nähdä aikuiset sen vuoksi eri tavalla kuin aikaisemmin. (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2010, 158, 162.) Nuori kokee oman kehityksensä ainutlaatuiseksi ja hänen mielestä varsinkaan vanhemmat eivät voi ymmärtää häntä. Nuori kokeilee, etsii itselleen arvoja ja normeja, sekä on näiden suhteen entistä määrätietoisempi. Nuoren itsetunte-

mus on vasta rakentumassa, mikä johtaa itsetietoiseen käyttäytymiseen. Ympäristön ja vanhempien reaktiot nuori saattaa tulkita helposti väärin. Vanhempia saatetaan pitää suvaitsemattomina ja itsekkäinä, sekä voidaan ajatella vanhempien olevan kasvun esteenä. Varhaisnuoruuden tavalliseen kehitykseen kuuluvat lukuiset mielen muutokset lyhyessä ajassa. Varhaisnuoruus on kuohuvaa aikaa, jossa nuori kohtaa oman selkiytymättömyytensä. Nuoren on vaikea ymmärtää ja sietää yllykkeitään ja tunteitaan, sekä ärtyneisyyttä ja levottomuutta. Nuori tarvitsee perheensä lisäksi tuekseen myös perheen ulkopuolisia aikuisia ja ikätovereitaan. (Aalberg & Siimes 2007, 69.)

Huolimatta varhaisnuoren halusta irtaantua huoltajistaan, tarvitsee hän kuitenkin aikuisten tukea. Lapsi tarvitsee hyväksymistä uudelle keholleen ja tietoa normaalista kehityksestä. Apua tarvitaan myös sietämään muutoksia ja keskeneräisyyttä ennen kuin ne alkavat hämmentää nuorta liikaa. Muutokset tapahtuvat varhaisnuoren kehossa nopeasti, mutta mielen muutokset vaativat pidemmän ajan. (Cacciatore 2007, 158; Cacciatore & Koiso-Kanttila 2010, 164.)

Murrosiän muutokset fyysinen kehitys, heräävä seksuaalisuus ja psyykkinen keinottomuus hallita levottomuutta heikentävät mielen suojautumista ja johtavat nuoren kehityksessä taantumaa. Tyttöjen ja poikien taantumissa on eroja niiden ilmenemisessä, mutta yleisiä taantumien piirteitä ovat lapsenomaisten piirteiden ja käytöksen korostuminen, puheen muuttuminen sekä koulunkäynnin muutokset. Lapsenomaisia piirteitä ja käytöstä ovat esimerkiksi uppiniskaisuus, huonot tavat, pakonomaiset piirteet ja nuoren ailahteleva suhtautuminen vanhempiin. Myös nuoren puheen kieli köyhtyy ja kirosanonjen käyttö lisääntyy. Koulunkäynnin muutoksia ovat keskittymisvaikeudet, motivaation ja koulumenestyksen heikkeneminen. (Aalberg & Siimes 2007, 74.)

Taantuma on normaalin kehityksen kannalta välttämätön tilapäinen tapahtumakulku, jossa nuoren on mahdollista muuttaa aiempi lapsenomainen kokemusmaailma ja irrottautua siitä. Taantumassa kehityksellisesti olennaista on sen kautta tapahtuvien varhaisen elämysten, kokemusten ja vuorovaikutusten uudelleen aktivoituminen. Näin lapsuuden käsittelemättömät asiat voidaan uudelleen työstää nuoruudessa ja taantumien seurauksena lapsuuden traumat saatetaan korjata spontaanisti. (Aalberg & Siimes 2007, 77, 81.)

Psyykkisessä kehityksessä tyttöjen taantuma on huipussaan 12 vuoden iässä. Tyttöjen taantuma tapahtuu erilaisessa vaiheessa psyykkisessä kehityksessä kuin poikien. Kun tytöt tulevat taantumaan, on psyykinen kasvu vasta alussa eikä kehityksellinen ristiriita taantumien ja psyykkisen kasvun suhteen ole niin suuri kuin poikien taantumassa. Toisaalta tytöt ovat viime aikoina alkaneet tupakoimaan, käyttämään alkoholia enemmän ja aikaisemmin kuin pojat. Tyttöjen taantuma ilmenee yleensä äänekkäänä ja kovana käytöksenä. Tytöt saattavat olla vihaisia perheessään erityisesti äitiä kohtaan. Tytöt saattavat työstää itsenäisyyttään korostetun seksuaalisen viestinnän kautta, mutta samalla valanhimoissaan ja uhmassaan ovat sokeita riskeille. (Aalberg & Siimes 2007, 55, 79.)

Pojan murrosiän keskivaiheessa, noin 13,5 vuoden iässä, tapahtuu paljon niin fyysisessä ja psyykkisessä kehityksessä. Fyysiset muutokset tapahtuvat samanaikaisesti ja nopeasti vieden energiaa psykososiaaliselta kehitykseltä. Psyykkisessä kehityksessään pojan henkinen taantuma on tällöin voimakkaimmillaan ja monet muutokset hämmentävät häntä. Pojan käytöstä leimaa tällöin hämmennys, impulsiivisuus ja itsekontrollin heikkous. Usein murrosiän keskivaiheessa myös koulumenestys on heikointa, koska motivaatio koulunkäyntiin on alentunut. (Aalberg & Siimes 2007, 39- 41; Cacciatore 2007, 165.)

Murrosiän herättämä seksuaalinen paine uhkaa murtaa torjunnan antaman suojan, jolloin pojan lapsuusiän kielletyt seksuaaliset ja aggressiiviset toiveet ja pelot tulisivat uudelleen tietoisiksi. Poika suojautuu taantumalla tietoisesti kehityksellisesti vielä varhaisemmalle tasolle. Lapsenomaiset piirteet ja käytös korostuvatkin poikien taantumien vaiheen käytöksessä tyttöjä enemmän. Tyttöjen ja poikien taantumien ero johtuu siitä, että pojat sukeltavat syvemmälle lapsuuteen kehityksessään ja se, että poikien taantuma on lähes kaksi vuotta tyttöjä myöhemmin. Tytöt ovat taantumassa psyykkisen kehityksen alussa, mutta pojilla psyykinen kehitys on kovemmassa kehityksen ristiriidassa. Poikien taantumien lapsenomaisuus ilmenee takertelevuutena, epävarmuutena ja pelokkuutena, jota yritetään peittää uhoamisella, rivolla kielenkäytöllä ja äänekkyydellä. (Aalberg & Siimes 2007, 78–80.)

2.1.4 Seksuaalinen kehitys

Varhaisnuoren seksuaalinen herääminen käynnistää tunteita, jotka rakentavat oman kehon hallintaa, sekä oman elämän haltuunottoa ja itsenäistymistä (Cacciatore 2007, 158). Kysymykset omasta seksuaalisuudestaan ovat tärkeitä identiteetin kehittymisen kannalta. Nuoret kokeilevat erilaisia sosiaalisia käyttäytymismalleja. Samanaikaisesti heidän on kohdattava yhteiskunnan, vanhempien ja ystävien asettamat usein ristiriitaiset odotukset ja rajoitukset. (Kosunen 2002, 128.) Ailahtelevat ihastumiset, kiihottumiset ja tyydytyskokemukset saavat monet miettimään seksuaalista identiteettiään. Mitä enemmän varhaisnuorella on tietoa monimuotoisesta seksuaalisuudesta ja kehityksen polveilevista vaiheista sitä vähemmän hän joutuu pelkäämään normaaleja seksuaalisuuden kehityksen vaiheita, tunteita tai erilaisuutta. (Cacciatore 2007, 163.)

Korostunut kehotietoisuus, hämmennys ja kiinnostus seksuaalisuuden toteuttamistapoja kohtaan alkaa tytöillä poikia aiemmin, usein jo alaluokilla. Varhain kehittyvä tyttö voi tarvita paljon tietoa ja tukea. Isokokoisena ja fyysisesti kehittyneenä hän saattaa saada osakseen ikätovereiden syrjintää ja kokea olevansa erilainen sekä huonompi kuin muut. Vanhemmat pojat saattavat kiinnostua hänestä, koska naiseuden merkit tulevat näkyviin. Tyttö voi kokea saavansa pojilta arvostusta ja hyväksyntää, mutta ei osaa suojata itseään hyväksikäytöltä. Varhaiset seksuaalikokemukset ovat riski myös, ei suunnitelluille raskauksille. (Cacciatore 2007, 159–161.) Nuorten seurustelusuhdet yleistyvät yläkouluun siirryttäessä. Tytöt seurustelevat aktiivisemmin kuin saman ikäiset pojat. Koska samanikäiset pojat ovat yleensä väliaikaisesti kehityksestä jäljessä, tytöt seurustelevat vanhempien poikien kanssa. (Kosunen 2002, 128.)

Masturbaatio on nuorelle luonnollinen tapa hankkia tietoja omasta kehosta ja seksuaalisista reaktioista. On tärkeää että myös itsetyydytystä ja sen merkitystä käsitellään asiallisesti koulun seksuaalikasvatuksen yhteydessä. (Kosunen 2002, 129.) Pojat ja tytöt ovat usein epätasa-arvoisia seksuaalivalistuksen suhteen. Poikia ei välttämättä valmisteta esimerkiksi spontaanien siemensyöksyjen alkamiseen samoin kuin tyttöjä valmistetaan kuukautisten alkamiseen. Tietämättömyys saattaa aiheuttaa hämmennystä ja huolestuneisuutta. (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2010, 324; Cacciatore 2007, 98.)

2.1.5 Kaverisuhteiden ja ryhmään kuulumisen merkitys

Varhaisnuorelle ikätoverit korvaavat vanhempia hänen irrottautumisprosessissaan ja ovat apuna minuuden rakentamisessa. Ryhmään kuuluminen on välttämätön kehityksellinen välivaihe. Ryhmän avulla nuori oppii hallitsemaan impulssejaan ja se on välttämätön nuoren identiteetin rakentumisessa. Ryhmä helpottaa nuoren yksinäisyyden ja ahdistuksen hallintaa eroprosessissa vanhemmistaan. Varhaisnuoren lapsuuden toiveet tyydyttyvät ryhmässä, joista nuori ei ole vielä irtaantunut. Ryhmien avulla nuori etsii ratkaisua sisäisiin ristiriitoihin ja suhdetta ulkoiseen maailmaan. Seksuaalisuus on usein murrosiässä pelottavaa ja uhkaavaa, mutta ryhmässä nuoret uskaltavat heittäytyä seksuaalisiin kuvitelmiin, vertailuihin ja kokemusten jakamiseen. Seksuaalisuutta lähestytään usein ronskilla tavalla ja ollaan suvaitsemattomia pieniäkin erikoisuuksia kohtaan. (Aalberg & Siimes 2007, 72.) Ystävyyssuhteet opettavat nuorelle ihmissuhdetaitoja ja empatiaa, sekä ovat harjoittelua tulevia ihmissuhteita varten (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 184).

Sukupuoliroolia rakennetaan vahvasti murrosiässä nuorten omissa ryhmissä. Pohditaan miten kuuluu olla tyttö ja poika. Pojat alkavat korostaa rohkeutta, yltiöpäisyyttä, voitonhalua, väkivallan ihannointia ja riskin ottoa pojille kuuluvana toimintana. Ryhmäpaine voi olla suuri nuorten keskuudessa. Tytöt voivat pakonomaisesti miettiä ulkonäköään, suunnitella poikaystävien saamista ja selvittää ihastumisiansa. Jos tyttöä eivät nämä asiat kiinnosta, saatetaan häntä halveksia. Sosiaaliset sukupuolen käyttäytymistä rajoittavat ja ohjaavat säännöt voivat muuttua ankariksi elleivät aikuiset väljennä omia ja lasten asenteita. Nuoren identiteettiä on hyvä vahvistaa ajoittain samaa sukupuolta olevien ryhmässä, mutta poikien ja tyttöjen maailmaa ei saisi kuitenkaan eriyttää liian kauas toisistaan (Cacciatore 2007, 97, 99.)

Mikäli nuori on yksinäinen ja jää ryhmien ulkopuolelle, häiritsee se hänen tervettä psyykkistä kehitystä. Tosin kaikki ryhmät eivät välttämättä myöskään palvele nuoren kasvua. Jos ryhmä on jäänyt taantuman tilaan ja toteuttaa lapsenomaisia yllykkeitä, se vastustaa kasvamista ja toimii tuhoavasti. (Aalberg & Siimes 2007, 73.) Nuoret voivat kokea myös ahdistusta ja alakuloisuutta vertaillessaan itseään muihin. Ryhmän ystä-

vyssuhteissa voi syntyä myös paineita käyttäytyä tai toimia tietyllä tavalla. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 184.)

Tyttöjen ystävyysuhteet ovat tiiviimpiä vuorovaikutussuhteita verrattuna poikien ystävyysuhteisiin. Tytöt viihtyvät poikia pienemmissä ryhmissä, noin kahden tai kolmen hengen ryhmissä. Ystävyysuhteille ominaista on emotionaalinen läheisyys, joka ilmenee yhdessä viihtymisenä, juttelemisena, uskoutumisena ja vastavuoroisena tukemisena. Tytöt näyttävät kiintymyksensä ja läheisyytensä ulospäin myös fyysisesti esimerkiksi halaillen. Tyttöjen riidat koskevat yleensä ihmissuhdeasioita, toisin kuin poikien. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 184.)

Poikien välisissä ystävyysuhteissa korostuu toiminnallisuus. Pojat viettävät aikaansa mielellään isommissa ryhmissä pelaillen ja kilpaillen. Poikien läheisyys ystävyysuhteissa on erilaista tyttöihin verrattuna. Pojat jakavat läheisyyttä toiminnan kautta esimerkiksi leikkimielisen painin kautta tai muun urheilusuorituksen kautta. Poikien puheen ja riidan aiheet liittyvät usein urheilu- ja koulusuorituksiin. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 184–185.)

2.2 Koulu nuoren kasvun ja kehityksen tukijana

Koululainen viettää ison osan päivästänsä koulussa. Koulun henkilökunnan vastuulla on varmistaa, että kouluympäristö on kokonaisvaltaisesti riittävän hyvä kehittyvälle ja kasvavalle koululaiselle. Tulee kuitenkin muistaa, että ensisijainen kasvuympäristö koululaiselle on perhe ja koti, joten yhteydenpito ja säännöllinen kanssakäyminen koululaisen vanhempien kanssa ovat tärkeitä. (Launonen & Pulkkinen 2004, 61; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2011.) Ylästön koulun toimintaperiaatteisiin kuuluu toimiminen oppilaslähtöisesti tiiviissä ja avoimessa kasvatuskumppanuudessa kotien kanssa (Ylästön koulu 2011).

Perusopetuslaki (1998) määrittää, että perusopetuksen lisäksi koulun tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuuntuntoiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ja antaa koululaisille elämässä tarpeellisia tietoja sekä taitoja. Perusopetuksen päätehtä-

vä on tukea oppilaan persoonallisuuden kehittymistä ja antaa hänelle hyvä ja monipuolinen yleissivistys (Launonen & Pulkkinen 2004, 26).

Ylästön koulun arvot ovat yhteisvastuullisuus, kiireettömyys, rehellisyys ja sitoutuneisuus (Ylästön koulu 2011). Arvolähtökohtien ja yhteiskunnallisen vastuun pohtiminen koulutyön keskellä on tärkeää, koska koululla on iso rooli koululaisen elämässä yhteiskunnallisena kasvattajana. Kouluyhteisön arvojen mukainen kasvatustyö on tärkeää, koska ne vaikuttavat ihmisenä kasvuun, minuuden rakentumiseen ja yhteisöllisyyteen. (Launonen & Pulkkinen 2004, 13, 17.)

Yläkouluun siirtyminen ajoittuu varhaisnuoruuteen, jolloin nuori kokee itsensä epävarmaksi ja on keskellä murrosiän fyysistä ja psyykkistä myllerrystä. Yläkoulun koulujärjestelmän erilaisuus on haaste koululaiselle. Yläkouluun siirtyminen vaatii aiempaa suurempaa sopeutuvuutta. Koulun oppimisympäristössä on aina eri tavalla muutoksiin sopeutuvia oppilaita. Siirtymävaiheesta selviytyminen voidaan nähdä kouluympäristössä yhtenä oppimistavoitteena. Toisille siirtymävaiheisiin sopeutuminen on ongelmallisempaa kuin toisille. (Pietarinen 1999, 30; Kaivosoja 2002, 117.) Tutkimusten mukaan nuoren itsetunto on usein heikoimmillaan juuri yläkouluun siirtymisen vaiheessa. Nuori tarvitsee paljon ymmärrystä, kannustusta ja apua tunnistamaan vahvuuksiaan. (Wigfield ym. 2005).

Kouluympäristö on koululaiselle fyysinen, sosiaalinen ja pedagoginen ympäristö, jossa opitaan tärkeitä taitoja suhteessa itseen, muihin ja omaan oppimiseen. Muutoksen hallinta jatkuvasti muuttuvassa yhteiskunnassa on yksi oleellisimmista asioista, joita nuorten tulee koulussa oppia. (Pietarinen 1999, 55, 68.) Koulussa ei vain opiskella elämää varten vaan eletään. Opiskeluolosuhteiden tulisi olla nuoren kehitysvaihetta tukeva, myönteinen ja kannustava. (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2010, 159.)

Siirtymävaiheeseen saattaa liittyä paljon muitakin muutoksia nuoren elämässä, mikä saattaa vaikuttaa muun muassa nuoren mielialaan ja opiskelumotivaatioon heikentävästi. Tällöin koulun henkilökunnan tulisi puuttua tilanteeseen ajoissa ja miettiä tukitoimia yksilöllisesti jokaisen oppilaan kohdalla. Vieraan aikuisen, kuten opettajan, koulukuraattorin tai terveydenhoitajan tuki nuorelle voi nousta hyvinkin tärkeäksi sosiaalisesti

suhteeksi varhaisnuoruudessa, jolloin irtaannutaan omista vanhemmista. Myönteinen suhde esimerkiksi opettajaan saattaa helpottaa siirtymävaiheessa. (Wigfield ym. 2005.)

2.2.1 Varhainen tuki nuorelle siirtymävaiheessa

Varhainen tuki koulussa on ongelmien ennaltaehkäisyä ja oppilaan kasvun ja kehityksen riskitekijöiden tunnistamista. Koululaisen tukeminen varhaisessa vaiheessa on kannattavaa niin inhimillisesti kuin taloudellisestikin. Koulun henkilökunnalta vaaditaan herkkyyttä havaita tuen tarpeessa olevat oppilaat ja koulun ilmapiirin tulee olla avoin ja yksilöllisyyttä arvostava. Suunnitelmallisuus koulun arjessa ja esimerkiksi juuri siirtymien sujumuuteen panostaminen on varhaista tukea parhaimmillaan ja vähentää erityisen tuen tarvetta. (Heinämäki 2007, 11–12.)

Kouluterveydenhuollossa on tunnistettava oppilaan ja hänen perheensä erityisen tuen tarpeet ja järjestettävä tarvittava tuki mahdollisimman varhaisessa vaiheessa (Valtioneuvoston asetus 2011/338). Kouluterveydenhoitajan tulee tavata lukuvuoden aikana kaikki oppilaat ja tehdä oppilaille terveystarkastus, joten hänellä on hyvät mahdollisuudet tunnistaa lasten, nuorten ja heidän perheidensä ongelmia ja avun tarpeita ja kohdentaa tukea varhaisessa vaiheessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 62).

Varhain annettu tuki sitä tarvitsevalle on yleensä helpompaa ja tehokkaampaa sekä vähemmän voimavaroja sitovaa ja kustannuksiltaan edullisempaa. Varhaisella tuella voidaan ennalta ehkäistä syrjäytymistä ja kaventaa terveyseroja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 62–63.)

Kouluterveydenhuollossa varhainen tuki on sitä, että terveydenhoitaja havainnoi herkästi luokka-asteen ilmapiiriä ja koululaisen kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia sekä ottaa asioita rohkeasti puheeksi koululaisen kanssa. Yläkouluun siirtymävaiheessa nuoret saattavat ahdistua ja tarvitsevat erityistä tukea ja rohkaisua käsitellä ajatuksiaan.

2.2.2 Kouluterveydenhuolto nuoren tukena

Kouluterveydenhuoltoa ohjaa ja määrittää voimassa oleva lainsäädäntö ja kouluterveydenhuollon laatusuositus. Kansanterveyslain (1972) mukaan kuntien tulee järjestää peruskouluille kouluterveydenhuoltoa. Terveystarkastuslaki (2010) korostaa kouluterveydenhoitajan roolin pysyvyyttä ja tärkeyttä perusterveydenhuollossa. Kouluterveydenhuollon sisältöä ja terveystarkastusten määrää määrittää asetus (2011), jonka avulla pyritään yhtenäistämään kouluterveydenhuollon laatu ja käytännöt valtakunnallisesti.

Kouluterveydenhuollon päätarkoituksena on koululaisen kokonaisvaltainen tukeminen kasvussa ja kehityksessä. Kokonaisvaltaisuuudella tarkoitetaan koululaisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja henkistä kasvua ja kehitystä. Terveystarkastaja kohtaa jokaisen vuosiluokan terveystarkastuksissa vuosittain. Terveystarkastukset ja erilaiset seulontatutkimukset vievät suuren osan kouluterveydenhoitajan työajasta. Terveystarkastajien mukaan mielenterveysasioihin ja lapsen isompiin pulmiin syventymiseen on varattu liian vähän aikaa ja resursseja, vaikka terveystarkastajat ovat aitiopaikalla havaitsemaan ja kohtaamaan niitä. (Terho 2002, 19; Ruski 2002, 49–50; Mäenpää, Paavilainen & Åstedt-Kurki 2008, 29.) Ylästön koulun terveystarkastaja on koululla neljänä päivänä viikossa ja suurin osa työajasta menee asetusten mukaisten terveystarkastusten toteuttamiseen (Ylästön koulu 2011).

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (2004) laatimassa kouluterveydenhuollon laatusuosituksessa määritellään, että peruskoulun kokopäiväistä terveystarkastajaa kohden tulee olla korkeintaan 600 oppilasta. Laadukkaaseen kouluterveydenhuoltoon kuuluu pysyvä ja pätevä henkilökunta, joka ylläpitää säännöllisesti terveyden edistämisen osaamistaan. Laadukkaaseen kouluterveydenhuoltoon vaikuttaa myös kouluterveydenhoitajan pysyvyys ja tutuus perheiden ja nuorten parissa. (Mäenpää ym. 2008, 28).

Kouluterveydenhoitajan työnkuva on monipuolinen. Kouluterveydenhoitajalta edellytetään laaja-alaista tietoa lasten ja nuorten kehityksestä ja terveydestä (Terho 2002, 21; Tukkikoski 2009, 8.) Terveystarkastusten tärkein työmenetelmä on terveystarkastelu ja toimiva vuorovaikutus oppilaan kanssa. Kouluterveydenhoitaja on terveyden edistäjä ja koululaisen hyvinvoinnista huolehtija. Koulukäisen terveyden edistämisen keskeisiä

aiheita ovat sosiaalisten voimavarojen ja itsetunnon tukeminen, elämänhallintataidot, ihmissuhde-, ja sukupuolikasvatus, liikunnan merkitys, päihteettömyyteen kannustaminen ja tupakoinnin ehkäisy. (Koponen, Hakulinen & Pietilä 2002, 101–103; Tukkikoski 2009, 17; Mäenpää ym. 2008, 26.)

Luottamuksellinen vuorovaikutus oppilaan ja kouluterveydenhoitajan välillä on yhteistyösuhteen edellytys. Terveysneuvoja tulee olla luotettava aikuinen, jolle koululaisen on helppo mennä puhumaan kaikista asioista. Nuoren näkökulman arvostaminen ja kuulluksi tuleminen, sekä kiireettömyys ovat luottamuksellisessa ammatillisessa yhteistyösuhteessa keskeisiä elementtejä. (Ruski 2002, 50; Mäenpää, Paavilainen, Åsted-Kurki 2007, 306; Mäenpää ym. 2008, 26.) Nuorille on tärkeää saada tietoa, ohjausta ja tukea yksilöllisesti ja ikätasoisesti. Tunteista puhuminen ja nuoren voimavarojen tunnistaminen ovat terveyskeskustelussa tärkeitä. Positiivisen palautteen saaminen kohottaa mielialaa ja kannustaa jaksamaan koulutyössä. (Hirvonen, Pietilä & Eirola 2002, 235.)

Yläkouluun siirtymässä oleva nuori saattaa tarvita erityistä tukea työstää tunteitaan ja ajatuksiaan uuden asian edessä. Kouluterveydenhoitajan tulee tukea herkässä vaiheessa olevan nuoren minäkuvan ja identiteetin kehittymistä. Mielenterveyden edistäminen on tärkeä ja olennainen osa terveydenhoitajan työnkuvaa. Psykyllisen hyvinvoinnin tukeminen, kuten itsetunnon vahvistaminen, kannustaminen ja rohkaisu ovat myös terveydenhoitajan työnkuvaa kouluterveydenhuollossa. (Ruski 2002, 49–51; Tukkikoski 2009, 51.) Aktiivinen kuunteleminen ja toimiva vuorovaikutus terveydenhoitajan vastaanotolla ovat tärkeitä, jolloin nuoren on helppo lähestyä terveydenhoitajaa (Mäenpää ym. 2007, 307).

Kouluterveydenhoitajalla on tärkeä rooli myös koululaisen sosiaalisen hyvinvoinnin tukijana. Terveysneuvoja tulee kartoittaa luokkien ilmapiiriä ja olla herkkänä havaitsemaan kiusaamistapaukset. Kaverisuhteissa tai kotona saattaa tulla ongelmia ja terveydenhoitajan tulee olla sosiaalisen hyvinvoinnin tukena. Terveysneuvoja työ on ennalta ehkäisevää terveyttä ja hyvinvointia edistävää työtä. Terveysneuvoja tulee ymmärtää siirtymävaiheessa olevan oppilaan elämäntilannetta ja huomata varhain erityistä tukea tarvitsevat koululaiset. Terveysneuvoja on merkittävä rooli ongelmien varhaisen tunnistamisen ja hoitoon ohjauksen kannalta (Tukkikoski 2009, 15). Kouluterveyden-

huolto voi käyttää hyväkseen tietoa nuoren kehitysvaiheista ja ottaa huomioon nuoren yksilölliset kehitystehtävät rakentaakseen toimintatapoja, jotka helpottavat yläkouluun siirtymistä (Kaivosoja 2002, 117, Pietarinen 1999, 57).

2.2.3 Oppilashuoltoryhmä nuoren tukena

Perusopetuslain (1998) mukaan oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Koululaisen hyvinvoinnista huolehtiminen on koko kouluyhteisön asia. Oppilashuoltoryhmä moniammatillisine osaajineen on tärkeä koululaisen hyvinvoinnista huolehtija. Koulun terveydenhoitaja on osa koulun oppilashuoltoryhmää. (Ruski 2002, 49–51; Koponen, ym. 2002, 102.)

Oppilashuoltoryhmän tehtävänä on ennaltaehkäisevä toiminta kouluyhteisön terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Tehtävänä on tarjota tukea ja ohjausta koulunkäyntiin ja koululaisen kokonaisvaltaiseen kehitykseen liittyen. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen kouluympäristö, suojata mielenterveyttä, ehkäistä syrjäytymistä ja edistää kouluyhteisön hyvinvointia. (Vantaankosken koulun opetussuunnitelma 2011, 14–15.)

Ylästön koulun oppilashuoltoryhmään kuuluvat rehtori, apulaisrehtori, erityisopettajat, terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori ja kutsuttuina muita asiantuntijoita. Ylästön koulun oppilashuoltoryhmä kokoontuu kerran viikossa. Kokouksen alusta on varattu aina aikaa akuuteille asioille, muuten käydään läpi asioita luokka kerrallaan, jolloin luokan opettajalla on iso rooli tuoda huolta aiheuttaneet oppilaat ja luokan tilanteen oppilashuoltoryhmän tietoon. (Ylästön koulu 2011.)

2.2.4 Sukupuolisensitiivisyyden huomioiminen koulussa

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sukupuolinäkökulmien huomioon ottamista kaikissa yhteiskunnan asioissa ja toiminnoissa, mikä on sukupuolten välisen tasa-arvon perusta (Tasa-arvoa valtavirtaan 2003). Tässä tutkimuksessa tutkimustulokset analysoidaan tyttöjen ja poikien näkökulmat huomioiden. Koska tyttöjen ja poikien murrosiän kehitys on erilaista, on perusteltua ajatella, että tytöillä sekä pojilla olisi erilaisia tuen tarpeita ja ajatuksia liittyen siirtymävaiheeseen.

Biologia johdattelee poikien ja tyttöjen käytökselle keskimääräisiä suuntaviivoja, muttei pakota käyttäytymään tietyllä tavalla. Erilainen hormonitoiminta vaikuttaa tyttöjen ja poikien erilaisessa kehityksessä. Tiedetään myös, että naisten ja miesten aivojen rakenne eroaa toisistaan. Saman sukupuolen sisällä voi olla kuitenkin valtavia eroja ja aikuiset usein johdattelevat lasta sellaiseksi, mikä on tytöille tai pojalle sopivaa. Kummassakin sukupuolella on taitoja ja tarpeita molempaan suuntaan ja aikuisten ei tulisi rajata sukupuolen takia leikin kautta tapahtuvaa hahmotustyötä. (Cacciatore 2007, 95–96.)

Länsimaissa on tapana jakaa henkilöt sukupuoliluokkaan naiset ja miehet, vaikkakin hyvin harva ihminen edustaa yksiselitteisesti feminiinistä naista tai maskuliinista miestä. Sukupuoli on monimuotoinen ja se ilmenee eri tavoin elämässä. Sukupuoli ei ole vain biologinen tai juridinen ominaisuus vaan se on myös sosiaalinen, psyykkinen ja aistinen kokemus. (Vilka 2010, 17.)

Kouluterveydenhuollossa asioivia nuoria tulee kohdella sukupuolellisina yksilöinä. Nuorten ongelmat ovat monesti sukupuoleen sidottuja ja siten erilaisia tytöillä ja pojilla. (Kosunen 2002, 136.). Tyttöjen ja poikien välillä on eroavaisuuksia seksuaalivalistuksen suhteen. Kun tytöillä alkaa murrosikä ja kuukautiset on heillä usein asiasta jo tietoa. Monista muutoksista ja hämmennyksistä saa tietoa terveydenhoitajalta, tyttöjen lehtien palstoilta, netistä ja äidiltä. Tytöille kerrotaan myös usein, että hänen kehonsa toimii normaalisti ja kaikki on hyvin. Poikien ensimmäistä siemensyöksyä ei pidetä kuukautisten veroisena biologisena merkinä ja pojille on vähemmän helposti saatavissa olevaa ja heille suunnattua tietoa murrosiästä ja seksuaalisuudesta. Poika on usein yksin ja neuvo-

ton murrosiän ja seksuaalisuuden kanssa, eikä kukaan välttämättä jaa hänen kanssaan asiaa antaen rohkaisevia sanoja. (Cacciatore 2007, 98.)

Lapsella on oikeus kasvaa oman identiteetin mukaiseen sukupuoliin ja seksuaalisuuteen. Sukupuoli- ja seksuaalikasvatuksen keskeinen ongelma on hetero-olettaus. Sukupuoli- ja seksuaalikasvatuksessa tulisi painottaa myös nuoren omien sukupuoli- ja seksuaalisuus ominaisuuksiensa varhaista tunnistamista ja tukea taitoja niiden kanssa elämisessä. (Vilkkä 2010, 131.)

Toisinaan identiteettiä on hyvä vahvistaa samaa sukupuolta olevien ryhmässä, mutta tyttöjen ja poikien maailmaa ei saisi eriyttää liian kauaksi toisistaan, koska niissä opitaan erilaista viestintää. (Cacciatore 2007, 99–100). Vaikka tyttöjen ja poikien kiinnostuksen kohteet ja tuen tarpeet ovat erilaisia, ne ovat yhtä tärkeitä ja arvokkaita.

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia kuudesluokkalaisten tyttöjen ja poikien yläkouluun siirtymistä. Tutkimus tuottaa ajantasaista tietoa nimenomaan Ylästön kuudesluokkalaisten käsityksistä yläkouluun siirtymisestä.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälaisia käsityksiä kuudesluokkalaisilla tytöillä ja pojilla on yläkouluun siirtymisestä?
2. Miten kuudesluokkalaisten tyttöjen ja poikien yläkouluun siirtymistä voidaan helpottaa?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat

Tutkittavaa ilmiötä voidaan lähestyä sekä laadullisin eli kvalitatiivisin että määrällisin eli kvantitatiivisin tutkimusmenetelmin. Erilaiset tutkimusmenetelmät voidaan nähdä toisiaan täydentäviksi, ei toisiaan poissulkeviksi. Määrällistä tutkimustapaa voidaan käyttää löytämään keskeiset ilmiöt, joita sitten vielä avataan laadullisin tutkimuskeinoin. Laadullisia menetelmiä voidaan käyttää avaamaan tutkittavaa ilmiötä paremmin, jonka jälkeen sitä voidaan mitata määrällisin tutkimusmenetelmin. Tutkimustuloksia voidaan vahvistaa molempia tutkimusmenetelmiä käyttämällä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 126; Kananen 2011, 16–18.) Tässä tutkimuksessa on käytetty pääasiassa määrällistä tutkimusmenetelmää, mutta aineiston analyysissä on hyödynnetty myös laadullisia keinoja.

Määrällisen tutkimuksen avulla saadaan mitattavia tuloksia kuten prosentiosuuksia ja lukumääriä tutkittavasta ilmiöstä. Sitä voidaan nimittää myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Määrällisen tutkimuksen avulla saadaan kartoitettua olemassa oleva tilanne ja usein voidaan selvittää myös eri asioiden välisiä riippuvuuksia. (Heikkilä 2008, 16.) Määrällistä tutkimusotetta käytettäessä tutkittavan ilmiön täytyy olla riittävän täsmennynt, jotta sitä voidaan mitata määrällisin keinoin. Määrällistä tutkimustietoa kerätään esimerkiksi kyselylomakkeen avulla. (Kananen 2011, 18.)

Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on tavoittaa tutkittavien oma näkökulma ja näkemys tutkittavasta ilmiöstä (Kiviniemi 2001, 68). Uuden tiedon avulla pyritään ymmärtämään tai selittämään tutkittavaa ilmiötä paremmin ja syvällisemmin (Kallio 2010, 181). Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavaa ilmiötä selvitetään pääasiassa avoimien kysymysten avulla. Laadullinen aineisto on sanallista tekstiä, jota analysointivaiheessa tulkitaan ja määritellään tutkijan ohjaamana esimerkiksi teemoittelua hyödyntämällä. Laadullisesta aineistosta voidaan nostaa esille täysin uusia näkökulmia ja uusia ideoita. (Heikkilä 2008, 18, 49.)

4.2 Tutkimusympäristö

Tutkimusympäristönä toimi Ylästön alakoulu, joka on valmistunut vuonna 2008. Koulussa on oppilaita lukuvuonna 2011–2012 noin 530 ja henkilökuntaa 40. Ylästön koulussa on 1.–6.-luokat ja jokaisella luokka-asteella on erityisopetuksen pienluokka sekä kolmannelta luokalta lähtien musiikkipainotteinen luokka, jonne hakeudutaan musiikkitestien kautta. (Ylästön koulu 2011.)

Maahanmuuttajaoppilaita koulussa on hyvin vähän. Ylästön alueella äidinkieleltään muita kuin suomen- tai ruotsinkielisiä on vain 3,9 % koko alueen väestöstä. Suurin osa koulun oppilaista tulee Ylästön alueelta, jossa asukkaita on 4703. (Vantaan kaupunki 2010.) Ylästön koulu sijaitsee Keski-Vantaalla Ylästöntien varrella keskellä pientalovaltaista asutusta. Kuudensia luokkia yleisopetuksessa koulussa on neljä, joista yksi on musiikkipainotteinen. Yleisopetuksen lisäksi kuudennella luokalla toimii pienryhmä, joka on erityisopetuksen alaisuudessa. (Ylästön koulu 2011.)

Ylästön alakoulu on tilannut tutkimuksen, koska oppilaiden siirtymävaiheesta on ollut huolta. Suurin osa (noin 90 %) kuudesluokkalaisista siirtyy Vantaankosken yläkouluun, joka sijaitsee noin viiden kilometrin päässä Ylästöstä (Lähteinen, Manninen & Tikkanen-Lammi 2010).

Suurin osa Ylästön asukkaista on hyvin toimeentulevia lapsiperheitä, neljän lapsen suurperheitäkin on paljon. Ylästö on yhteisöllinen ja tiivis asuinalue, jossa vanhemmilla on ollut huolta alueen nuorisosta heidän siirtyessä kauemmas yläkouluihin pienestä lähiöstä.

Koulun vanhempaintukiyhdistys (VATU ry) toimii lähinnä musiikkiluokkien vanhempien panoksesta. VATU ry on Ylästön alakoulun ja Vantaankosken yläkouluun yhteinen vanhempaintukiyhdistys. (Ylästön koulu 2011.) Vantaankosken yläkoulu on saanut ilta-päivälehtien värikkäiden lehtikirjoitteluiden vuoksi kyseenalaisen maineen, joka on osaltaan lisännyt vanhempien huolta siirtymisestä Vantaankosken yläkouluun (Lähteinen ym. 2010). Tutkimuksen avulla Ylästön alakoulu halusi saada tietoa siitä, mitkä

ovat oppilaiden omat käsitykset siirtymävaiheesta ja miten siirtymistä voitaisiin helpottaa.

4.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Ylästön alakoulussa on kuudensia luokkia viisi kappaletta. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat yleisopetuksen kuudesluokkalaiset (4 luokkaa), joita oli yhteensä 83 oppilasta lukuvuonna 2011. Kuudesluokkalaisista 41 on tyttöjä ja 42 poikia.

Ylästön koulun erityisopetuksen kuudesluokkalaiset rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, koska erityisluokan nuorten ajatuksista yläkouluun siirtymisestä voisi tehdä oman erillisen tutkimuksen.

Tutkimuksen otantamenetelmä perustui ryväsotantaan, jossa kuudesluokkalaiset muodostivat perusjoukon eli ryhmän. Tämä ryhmä voidaan vielä jaotella kahteen ryväkseen, tyttöihin ja poikiin. Otanta oli tarkoituksenmukainen, jotta saadaan luotettavaa tutkimustietoa juuri kyseisestä ryhmästä. Ryväsotannassa perusjoukko koostuu luonnollisista ryhmistä, esimerkiksi koululuokista. Ryväsotannalla tiedot voidaan kerätä tehokkaasti ja tarkasti oikealta kohderyhmältä, kun käytetään jo olemassa olevaa ryvästä. (Kananen 2011, 72; Heikkilä 2008, 39–40.)

4.4 Aineiston kerääminen kyselylomakkeen avulla

Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin sähköistä kyselylomaketta (LIITE 1), jossa oli sekä määrällisiä, että laadullisia kysymyksiä. Tutkimustieto kerättiin yleisopetuksen kuudesluokkalaisilta (n=63) sähköisen kyselykaavakkeen avulla.

Tietoja kerätessä tutkittavien tulee tietää tutkimuksen tarkoitus ja käyttötapa. Tutkimuksen vastaajille tulee olla myös selvillä tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja anonymiteetin suojassa pysyminen. (Heikkilä 2008, 32.) Kun tutkimukseen vastaajat ovat alaikäisiä, hyviin tapoihin kuuluu informoida tutkimuksesta etukäteen myös vas-

taajien vanhempia (Nieminen 2010, 38; Kuula 2006, 148). Kaikilta kuudesluokkalaisten vanhemmilta pyydettiin lupa osallistua tutkimukseen ja tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Suurin osa vanhemmista antoi lapsilleen luvan osallistua tutkimukseen, muutama kuudesluokkalainen ei halunnut luvasta huolimatta osallistua. Niistä luokista, joissa tutkimuksen tekijä kävi esittäytymässä ja henkilökohtaisesti kertomassa tutkimuksesta, osallistujamäärät olivat suuremmat.

Kyselylomake muotoutui aiempien tutkimusten avulla. Siirtymävaihetta on tutkittu melko paljon eri näkökulmista ja erilaisia menetelmiä käyttäen, esimerkiksi ainekirjoitusten, eläytymismenetelmien sekä erilaisten kyselylomakkeiden avulla (Piatarinen 1999; Savolainen 2005; Kujanpää 2003; Julkunen & Kotilainen 2008). Tässä tutkimuksessa kyselylomake oli tehokas ja helppo keino saada nopeasti ja tehokkaasti isolta joukolta vastauksia koottua.

Kyselylomakkeessa on hyvä olla erityyppisiä kysymyksiä, jolloin se herättää vastaajan mielenkiinnon. Avoimet kysymykset ovat tarkoituksenmukaisia silloin, kun vaihtoehtoja ei tunneta tarkkaan etukäteen. Avoimista kysymyksistä voidaan saada tutkittavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Suljetuissa kysymyksissä tiedetään selvästi rajattuja vastausvaihtoehtoja. Suljettujen kysymysten etuja ovat nopea vastaaminen ja helppo tulosten tilastollinen käsittely. Monivalintakysymykseksi nimitetään kysymystä, jossa vastaaja voi valita useita vaihtoehtoja. Kyselyssä voi olla myös erilaisia asteikkokysymyksiä, joiden avulla saadaan helposti kysyttyä mielipidekysymyksiä ja paljon tietoa vähään tilaan. (Heikkilä 2008, 48–54.)

Tämän tutkimuksen kyselylomakkeessa oli sekä suljettuja kysymyksiä valmiilla vastausvaihtoehdoilla että avoimia kysymyksiä. Suljetut kysymykset olivat monivalintavaihtoehtoisia. Kyselyssä oli myös asteikkokysymyksiä. Tarkoituksenmukaisinta tapaa kysyä on tärkeää harkita tarkasti etukäteen (Heikkilä, 2008, 58). Kyselyssä esitetyt kysymykset muotoutuivat aikaisempien tutkimusten ja Vantaakosken sekä Ylästön kouluissa huomattujen ilmiöiden perusteella. Kyselylomakkeen rakentamiseen käytettiin paljon aikaa, jotta se vastaisi tutkimuskysymyksiin ja antaisi luotettavaa tietoa tutkittavasta aiheesta.

Kyselylomake tehtiin internetpohjaisen webropol -tutkimusohjelman avulla, jolla pystytään keräämään anonyymisti vastauksia isolta joukolta sähköisessä muodossa. Internet –kyselyssä vastaukset tallentuvat tietokantaan, joka mahdollistaa aineiston käsittelyn tilasto-ohjelmistolla heti aineiston keruun päätyttyä. Internet –kysely on nopea tapa kerätä paljon tietoa ja soveltuu käytettäväksi silloin, kun edustavan otoksen saaminen on mahdollista. (Heikkilä 2008, 69.)

Lomake tulee aina esitellä kohderyhmän edustajilla. Lomakkeen testaamiseen sopiva henkilömäärä on 5–10 vastaajaa. Tärkeää on pyrkiä aktiivisesti selvittämään lomakkeen toimivuus, selkeys ja yksiselitteisyys. Esitestauksessa saadaan selville myös vastaamiseen kuluva aika. Testauksen jälkeen tehdään tarpeelliset muutokset. (Heikkilä 2008, 61.) Kyselylomaketta esiteltiin kuudella Ylästön koulun kuudesluokkalaisella keväällä 2011. Testauksen jälkeen muutamia kysymyksiä vielä muokattiin selkeämmiksi. Kyselylomake hyväksyttiin ennen tutkimusluvan hakuprosessia myös Ylästön koulun rehtorilla.

Kysely teetettiin luokkakohtaisesti ennalta sovittuna päivänä koulun tietokoneluokassa lokakuun 2011 lopussa. Aikaa kyselyn tekemiselle varattiin jokaiselle luokalle kokonainen oppitunti, eli 45 minuuttia. Ennen kyselyn alkua oppilaille kerrottiin tutkimuksesta ja muistutettiin työrauhan antamisesta muille. Vastaustilanne oli rauhallinen ja jokainen sai käyttää kyselyn täyttämiseen tarvitsemansa ajan.

4.5 Tutkimusluvan hakeminen

Tutkimuslupa haettiin Vantaan kaupungin sivistystoimelta kesällä 2011. Tutkimuslupahakemuksessa oli liitteenä kyselylomake (LIITE 1.) ja lupalappu kuudesluokkalaisten vanhemmille (LIITE 2.). Kaikille perusopetuksen kuudesluokkalaisten vanhemmille lähetettiin oppilaiden mukana kotiin lupalappu noin kahta viikkoa ennen tutkimuksen toteutusta. Lupalapun palautus oli viikkoa ennen kyselyn toteutusta. Lupalapulla haluttiin varmistaa, että vanhemmat olivat tietoisia koululaisensa osallistumisesta tutkimukseen, vaikka oppilas itse viime kädessä saikin päättää osallistumisestaan. Lupalapun lähettämisen jälkeen vanhemmille lähetettiin vielä

Wilman kautta tietoa tutkimuksesta ja muistutus lupalapun palauttamisesta. Wilma on sähköinen hallintaohjelma, jonka avulla oppilaitoksen henkilökunta voi viestiä vanhempien kanssa. Myös opettajat muistuttivat oppilaitaan asiasta suullisesti. Lupalappuja palautettiin yhteensä 72 kappaletta, joista yhteensä 9 olivat kieltäneet osallistumasta tai lupalappuun oli kirjoitettu, että oppilas ei halua osallistua.

4.6 Aineiston analyysi

Tutkimusta voidaan pitää onnistuneena, jos se auttaa aikaisempaa tarkemmin ja monipuolisemmin ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä (Laine 2001, 42). Kun aineisto on kerätty ja tallennettu, tulee se käsitellä niin että saadaan vastaus tutkimuskysymyksiin. Tutkimusongelma ja siihen liittyvän teorian pohjalta rakennettu viitekehys auttaa muodostamaan etukäteen teoreettisia vastauksia, eli hypoteeseja tutkimuskysymyksiin. Tutkimustulosten perusteella tehdään johtopäätökset ja esitetään tulosten yhteys tutkimustehävään ja teoriaan. Analysointivaiheessa tarvitaan ennakkoluulottomuutta ja avoimuutta aineistoa kohtaan. (Heikkilä 2008, 143–144.)

Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma, sekä käytetyt mittarit ja niiden mittaukset vaikuttavat analyysimenetelmien valintaan (Kananen 2011, 85). Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia, kuudesluokkalaisten käsityksiä yläkouluun siirtymisestä ja sitä miten kuudesluokkalaisten tyttöjen ja poikien käsitykset ja tuentarpeet siirtymävaiheessa eroavat toisistaan. Kyselylomake on mittari, joka tuotti sekä määrällistä että laadullista tutkimusaineistoa, joiden analyysi edellyttää niihin soveltuvia erilaisia analyysikeinoja. Tutkimuskysymykset ovat ohjanneet analyysin aineiston rajauksessa.

Aineiston järjestämisessä ensimmäinen vaihe on tietojen tarkistus (Hirsjärvi ym. 2005, 209). Tutkimusaineiston ensimmäisessä vaiheessa käytiin läpi vastauksia lukien Webropol -tutkimusjärjestelmän peruserästä ja poistettiin sellaisia vastauksia, jotka sisälsivät virheellistä tai puutteellista tietoa, jota ei voida hyödyntää analyysissä. Tällaisia vastauksia oli kuitenkin hyvin vähän ja ne liittyivät laadullisten kysymysten vastauksiin, joissa vastaus oli puutteellinen tai ei sisältänyt tutkimuksellisesti asiaankuuluvaa tietoa.

Analyysitavat voidaan karkeasti jäsentää selittämiseen ja ymmärtämiseen pyrkiviin lähestymistapoihin. Selittämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa, kun ymmärtävään pyrkivässä lähestymistavassa käytetään kvalitatiivista analyysia ja päätelmien tekoa. (Hirsjärvi ym. 2005, 212.) Kyselyn aineiston analyysissä käytettiin rinnakkain kumpaakin lähestymistapaa, koska kyselyn aineisto tuotti myös laadullista aineistoa. Määrällinen ja laadullinen aineisto tarvitsevat erilaisia aineiston analyysimenetelmiä. Selittävä ja ymmärtävä analyysin lähestymistapa tukevat toisiaan analyysin tuloksia tulkittaessa

4.6.1 Määrällisen aineiston analyysi

Määrällistä aineistoa analysoitiin aineiston rakennetta kuvaavin tunnusluvuin ja ristiintaulukoinnin avulla. Aineiston rakennetta kuvaavina tunnuslukuina eniten käytettiin keskiarvoja, prosentteja ja frekvenssejä. Keskihajontaa hyödynnettiin ainoastaan asteikkokysymyksessä 17 ”Mitkä asiat mielestäsi helpottavat sinua yläkouluun siirtymisessä?”. Kysymyksen keskiarvoa tarkastelemalla saatiin nopeasti tietoa siitä, mikä vaihtoehto helpotti eniten yläkouluun siirtymisessä, mutta keskihajontaa tarkasteltaessa huomattiin keskihajonnan olevan suuri. Keskihajonnan vaihtelua voitiin vielä tarkastella yksittäisten vastauksien kautta ja ristiintaulukoida sukupuolen mukaan. Keskihajonnan tulkittiin olevan riippuvainen kokemukseen koulun tukimuodon käytöstä. Ne, joilla oli enemmän kokemusta jostakin tukimuodosta koulussa vastasivat täysin eri tavalla kuin henkilöt, jolla ei ollut kokemusta asiasta.

Vastausvaihtoehtoja kysymyksessä 17 oli viisi. Asteikkokysymyksen vastausvaihtoehdot olivat: ei helpota, vähän helpottaa, en osaa sanoa, helpottaa ja helpottaa paljon. Analysointivaiheessa kyseisen kysymyksen vastausvaihtoehtojen huomattiin olevan hieman toimimattomia, jonka takia vastausvaihtoehdot: helpottaa ja helpottaa paljon yhdistettiin ryhmäksi helpottaa, koska analysoinnin ja tulosten esittämisen kannalta se oli toimivampaa.

Tunnuslukuja on käytetty kuvauksessa muuttujan luonteeseen soveltaen. Ristiintaulukoinnin avulla voidaan yksinkertaisimmillaan tarkastella riippuvuussuhteiden löytymistä kahden muuttujan välillä. (Heikkilä 2008, 210; Kananen 2011, 85, 76.) Ristiintaulukoinnin avulla on tarkasteltu sukupuolen eroja suhteessa muihin eri muuttujiin. Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu erityisesti tyttöjen ja poikien vastuksien eroja. Ristiintaulukoinnissa valitaan taulukoinnissa selittävä muuttuja esimerkiksi sukupuoli column -muuttujaksi ja sitten toinen tarkasteltava muuttuja esimerkiksi koulumenestys selitettäväksi row -muuttujaksi Tällöin siis selitetään koulumenestystä sukupuolella. Sukupuolimuuttujaa tarkasteltaessa voidaan todeta ryhmien eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Riippuvuutta tarkasteltaessa on huomioitava, että vaikka muuttujien välillä olisi havaittavissa riippuvuussuhde, mikään ei takaa syy-seuraussuhteen vallitsemista muuttujien välillä. Ainoastaan voidaan todeta, että asioilla on riippuvuus toisiinsa. (Kananen 2011, 77–79, 93.) Muuttujien syy-seuraussuhdetta ei voida osoittaa tutkimuksen pienen otoksen takia. Webropol -tutkimusohjelma on laskenut tilastollista aineistoa kuvaavat tunnusluvut ja ristiintaulukoinnit.

4.6.2 Laadullisen aineiston analyysi

Analyysivaiheessa aineiston jäsentäminen on mahdollista tehdä jotakin tiettyä teoriapohjaa tai näkökulmaa käyttäen (Rantala 2001, 94). Kyselyn laadullisten vastauksien analyysi on aloitettu järjestelemällä aineisto teemoittain, jonka jälkeen vastauksia on ryhmitelty. Laadullista aineistoa on tarkasteltu tulostamalla Webropol -tutkimusohjelmasta peruseräraportti kyselystä, jonka vastauksia on alleviivattu eri väreillä jaotteleamalla näitä eri teemoihin, jotka on sitten vielä käsin ryhmitelty ja nimetty eri ryhmiksi (TAULUKKO 1.).

TAULUKKO 1. Teemoittelu kysymyksessä ”Mitkä asiat jännittävät sinua yläkouluun siirtymisessä”?

TEEMA: SOSIAALISET SUHTEET
<i>Eniten minua jännittää se, että saanko minä sieltä paljon kavereita ja minkälaisia opettajia siellä on.</i>
<i>Uusi luokkajako, uusi koulu, muiden suhteutuminen itseen ja ystäviin. Samoin uudet opettajat ja uudet tilat.</i>
<i>Kaverit ja millaisia henkilöitä siellä on esim. kiussataanko siellä eri tavalla toimivia ja pukeutuvia.</i>

RYHMÄT:		
Uudet kaverit	Opettajat	Kiusaaminen

Kun ryhmät on nimetty, on hyödynnetty Webropol -tutkimusohjelman Text mining -sanaryhmittelytyökalua. Sanaryhmittelyn avulla järjestettiin vastaukset valmiiksi ryhmiksi ja nämä ryhmät otsikoitiin. Sanaryhmittelytyökalun avulla on mahdollista otsikoiden alle laittaa sanoja, joiden avulla ohjelma järjestää vastaukset ryhmiksi.

Esimerkiksi kyselyn (LIITE 1.) kysymyksen 10. ”Mitkä asiat jännittävät sinua yläkouluun siirtymisessä?” kohdalla otsikoiksi ryhmille nostettiin kiusaaminen, uudet kaverit, uusi ympäristö, opettajat ja ei mikään (TAULUKKO 2.).

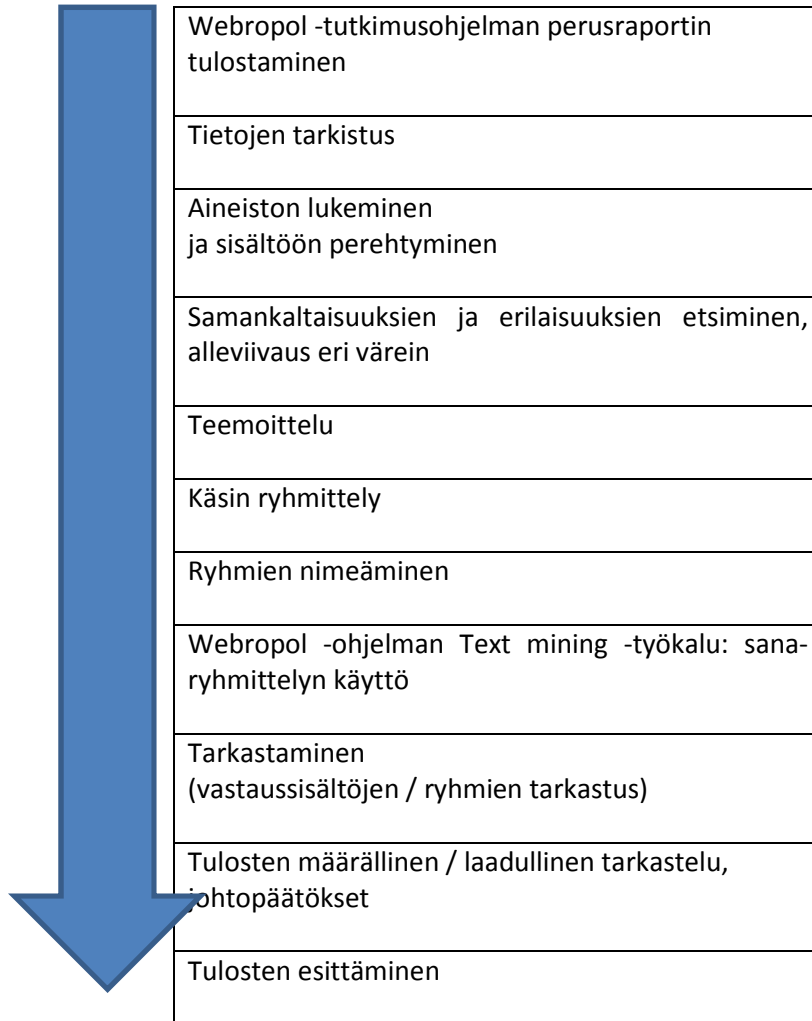
TAULUKKO 2. Ryhmittely kysymyksessä ”Mitkä asiat jännittävät sinua yläkouluun siirtymisessä”?

RYHMÄT	VASTAUKSISSA ESIINTYNEET SAMANKALTAISUUDET
Kiusaaminen	kiusaamaan, kiussataanko, kiusaa,
Uudet kaverit	luokkalaiset, kaverit, keitä, kavereita, kaverini, luokkajaot, oppilaat,
Uusi ympäristö	koulu, tilat, millaista,
Opettajat	opettajat, opettajia,
Ei mikään	mikään, mitkään, tiä, sanoo

TAULUKKO 3. Ryhmittely kysymyksessä ”Koulun terveydenhoitaja auttaa minua parhaiten yläkouluun siirtymisessä kun hän...”

RYHMÄT	VASTAUKSISSA ESIINTYNEET SAMANKALTAISUUDET
Keskustelu	kertoo -tapahtuvista, kertoo -eteenpäin, kertoo -terveyteni, kertoo, puhuu, juttelee, kertomaan, kertovat, kuuntelee, kertoa, tunteista, tavoista, pyytää, tunteista
Tukeminen	kannustaa, tukee, auttaa, autta
Terveydenhoito	sattunut, sairaaksi, neuvoo, ongelmia, testin, ohjeita, terveyteni, terve, muutoksista terveyteni,
En tiedä	tiedä, tiää, osaa, emt

Ryhmien vastauksien järjestelyssä tuli huomioida, ettei sama vastaus mennyt useaan eri ryhmään, johon ohjelmassa käytettiin erillistä kommentia, miinusmerkkiä sanan edessä. Analyysivaiheessa tiedot tarkastettiin molempien tutkimuksen tekijöiden toimesta virheellisten tulosten poissulkemiseksi. Text mining -työkalun avulla ryhmistä oli mahdollista saada määrällistä tietoa ja valmiita taulukoita. Analyysivaiheessa on käytetty laadullisen tutkimuksen kanssa myös määrällistä tarkastelua, jossa on laskettu frekvenssejä ja prosentteja. Laadullisten vastauksien tarkastelu myös määrällisin keinoin mahdollisti keskeisimpien tutkimustulosten esiin nostamisen ja sukupuolierojen tarkastelun. (Eskola & Suoranta 1998, 165, 170–171; Valli 2001, 159.)

KUVIO 1. Laadullisen aineiston analyysi

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Taustatiedot

Kyselylomakkeen täytti 63 kuudesluokkalaista, joka on 76 prosenttia Ylästön perusopetuksen kuudesluokkalaisista. Kyselyn vastaajista tyttöjä oli 27, eli 43 prosenttia ja poikia 36 eli 57 prosenttia. Tutkimukseen osallistui vähemmän tyttöjä.

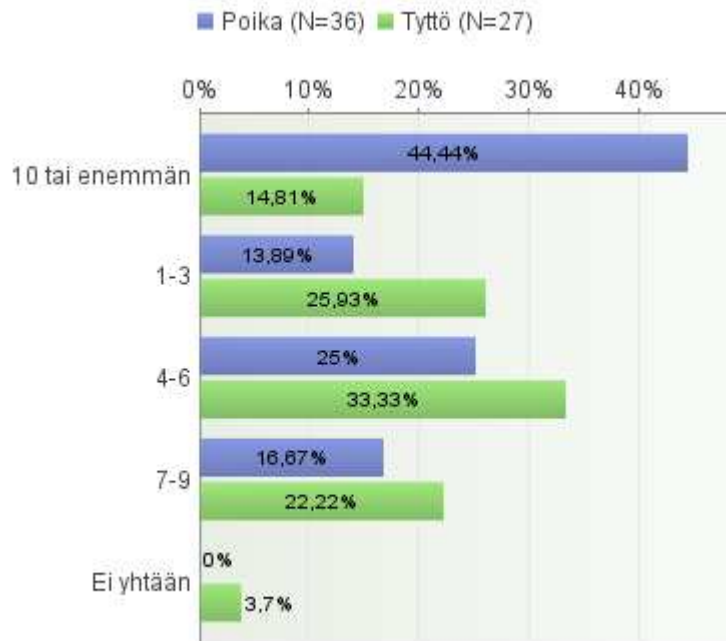
Kyselyyn vastanneista 73 prosenttia (n=46) aikoi hakea Vantaankosken kouluun. Vastanneista 27 % (n=17) aikoi hakea muihin yläkouluihin.

Vantaankosken koulu oli tyttöjen keskuudessa suosituin yläkoulu. Vastanneista tytöistä 81 prosenttia (n=22) aikoi hakea Vantaankosken yläkouluun ja loput 19 prosenttia (n=5) aikoi hakea Kartanonkosken kouluun. Vastanneista pojista 67 % (n=24) aikoi hakea Vantaankosken kouluun. Hämeenkylässä aikoi hakea kaksi poikaa, Kartanonkosken kouluun aikoo hakea vain yksi poika ja Martinlaakson kouluun kolme poikaa sekä kaksi vastaajista aikoi hakea urheilupainotteisiin kouluihin. Neljä pojista ei vielä tiennyt, mihin yläkouluun aikoi hakea.

Kysyttäessä kuudesluokkalaisten omaa arviota kouluaineissa pärjäämisestä pojat arvioivat pärjäämisensä tyttöjä paremmaksi. Erinomaisesti pärjäämisen kouluaineissa arvioi tytöistä 7 % (n=2) ja pojista 22 % (n=8). Hyvin kouluaineissa koki pärjäävänsä 82 % (n=22) tytöistä ja 70 % (n=25) pojista. Kohtalaisesti kouluaineissa koki pärjäävänsä 11 % (n=3) tytöistä ja 8 % (n=3) pojista. Kukaan vastaajista ei kokenut pärjäävänsä heikosti kouluaineissa.

Kysymykseen kuinka monta hyvää ystävää sinulla on luokallasi (KAAVIO 1.) pojista enemmistö 44 prosenttia (n=16) ja tytöistä 15 prosenttia (n=4) vastasi yli 10 hyvää ystävää. Pojilla oli enemmän ystäviä luokalla. Tytöistä 33 prosentilla (n=9) oli 4-6 ystävää luokalla kun pojilla vastaava luku oli 25 prosenttia (n=9). Yksi vastaaja ilmoitti, ettei hänellä ollut yhtään ystävää luokalla.

KAAVIO 1. Kuinka monta hyvää ystävää sinulla on luokallasi?

5.2 Kuudesluokkalaisten käsityksiä yläkouluun siirtymisestä

Kuudesluokkalaisilla oli paljon erilaisia käsityksiä siirtymävaiheesta. Tässä tutkimuksen tuloksia kuvaavassa luvussa käsitellään kuudesluokkalaisten käsityksiä, joilla tarkoitetaan siirtymävaiheeseen ja yläkoulussa opiskeluun liittyviä tunteita, ajatuksia ja odotuksia.

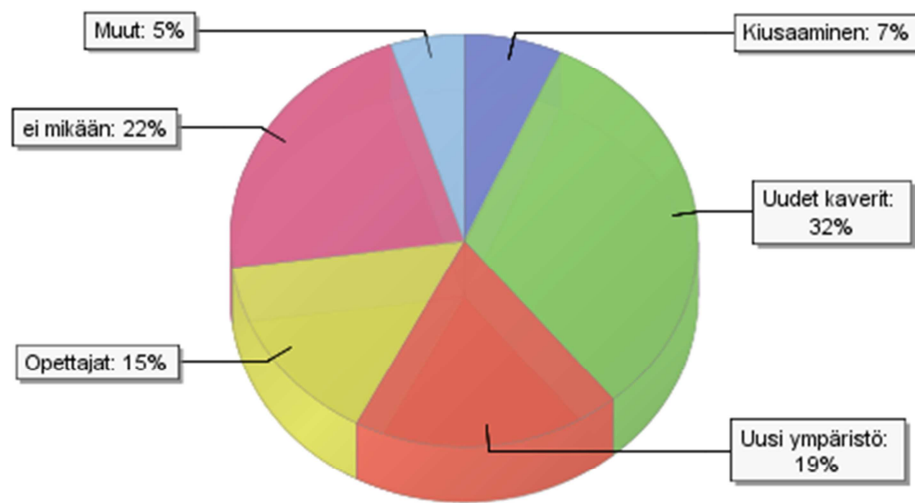
5.2.1 Siirtymävaiheeseen liittyvät tunteet

Kysymyksessä viisi pyydettiin valitsemaan kolme tunnetta, jotka kuvaavat parhaiten tuntemuksia yläkouluun siirtymisestä. Kuvaavimmiksi tunteiksi kuudesluokkalaiset valitsivat jännittynyt (70 % n=44), iloinen (60 % n=38), innostunut (57 % n=36) ja toiveikas (32 % n=20). Pojat ja tytöt valitsivat samoja tunteita kuvaamaan tuntemuksiaan yläkouluun siirtymisestä.

Tytöt jännittävät yläkouluun siirtymistä selkeästi enemmän kuin pojat. Tytöistä 81,5 % (n=22) ja pojista 33 % (n=12) vastasi jännittävänsä yläkouluun siirtymistä. Jännitystä

aiheuttivat (KAAVIO 2.) uudet luokkajaot ja uusien ystävien saaminen 32 prosentilla (n=20), uudet opettajat 15 prosentilla (n=9) ja uuteen ympäristöön liittyvät asiat 19 prosentilla vastaajista (n=12). Uudessa ympäristössä jännitystä aiheutti koulumatka ja uudet tilat. Kiusaaminen jännittää seitsemää prosenttia (n=4) vastanneista. Vastaajista 22 prosenttia (n=14) vastasi, ettei yläkouluun siirtymisessä ei jännitä mitään. Vastauksissa korostui, että jännitystä aiheutti epätietoisuus tulevasta. Kuudesluokkalaiset halusivat tietää etukäteen konkreettisia asioita tulevasta yläkoulustaan ja siellä opiskelusta.

KAAVIO 2. Mitkä asiat jännittävät sinua yläkouluun siirtymisessä?

Yläkouluun siirtyminen aiheuttaa kuudesluokkalaiselle ristiriitaisia tunteita. Samat asiat aiheuttivat sekä jännitystä että iloa ja innostuneisuutta. Seitsemännelle luokalle meno on jännittämisestä huolimatta iloinen ja odotettu asia. Uusia kouluaineita odotetaan innostuneina. Iloa herättää myös se, että yläkoulussa on jo tuttuja joiden tapaamista odotetaan. Nuoret ovat toiveikkaita uusien ystävien saamisen ja kouluarjen alkamisen suhteen.

No on vähän jännittävää katsoa minkä laista uudessa koulussa on ja miten sinne mennään. Ja on aika kiva kun on jo, kohta seiskaluokkalainen. Toiveikas: no toivoisin, että saisin uusia ystäviä.

ensinnäkin toiveikas sen takia koska toivon että saan uusia kavereita ja koulussa menisi hyvin. jännittynyt sen takia koska minua jännittää käykö näin. epätietoinen sen takia koska en tiedä miten yläkoulussa tulisi toimia.

Olen innostunut, mutta samalla surullinen, koska tässä koulussa kaikki on tuttua, uudessa ei. Ja pientä jännitystä on uudesta koulusta, uusista kaverista ja opettajista.

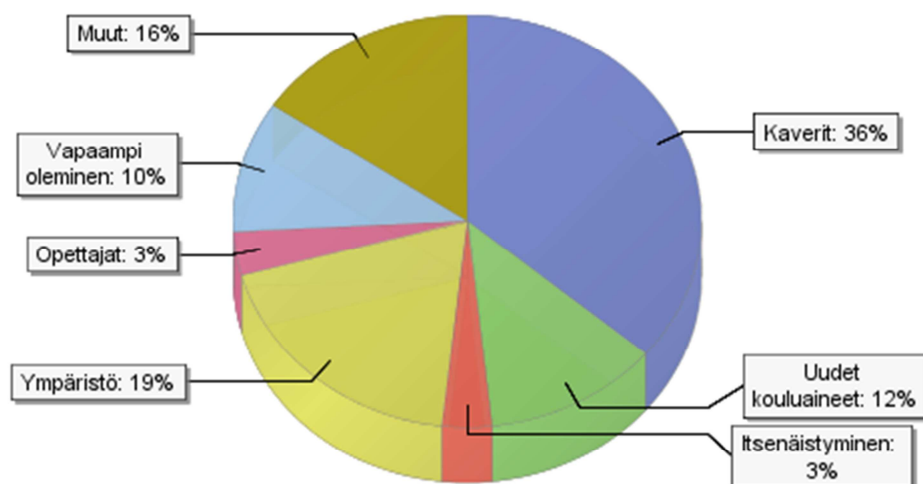
Mukavimmat asiat yläkouluun siirtymisessä (KAAVIO 3.) olivat kaverit (36% n=16), sekä uusi ympäristö (19% n=8). Uutena ympäristönä käsitettiin uudet tilat, omat säilytyskaapit ja koulumatka. Uudet kouluaineet olivat 12 prosentin (n=5) mielestä mukavia. Odotettuja mukavia asioita olivat valinnaisaineet, sekä uusien asioiden opiskelu. Nuorista 10 prosenttia (n=4) mainitsi mukavaksi asiaksi myös vapaamman oleilun, jolla he käsittivät vapaampaa liikkumista koulun alueella, hyppytunteja ja sitä ettei tarvitse syödä kouluruokaa ja, että on vähemmän sääntöjä. Vain yksi vastaajista mainitsi mukavaksi asiaksi itsenäisemmän opiskelun ja yksi uudet opettajat. Vastaajista 16 prosenttia (n=7) ei osannut kertoa mikä tuntuu mukavalta yläkouluun siirtymisessä. Vastauksissa ei ollut eroavaisuuksia tyttöjen ja poikien kesken.

Uudet ystävät, valinnaisaineet, saa liikkua vapaammin koulun alueella ja saa olla aina välillä sisällä.

kokokoulussa olo on hieman vapaampaa ja sääntöjä ei ole niin paljon. luonnollisesti uudet ystävät sekä vanhatkin sellaiset tuntuvat mukavilta.

No juuri yuudet kaverit, joskus saadaan kaapit välitunnit sisällä ei pakoteta syömään koulussa jos ei pysty. Ihanat valinnaiset ja melkein kaikki on mukavaa.

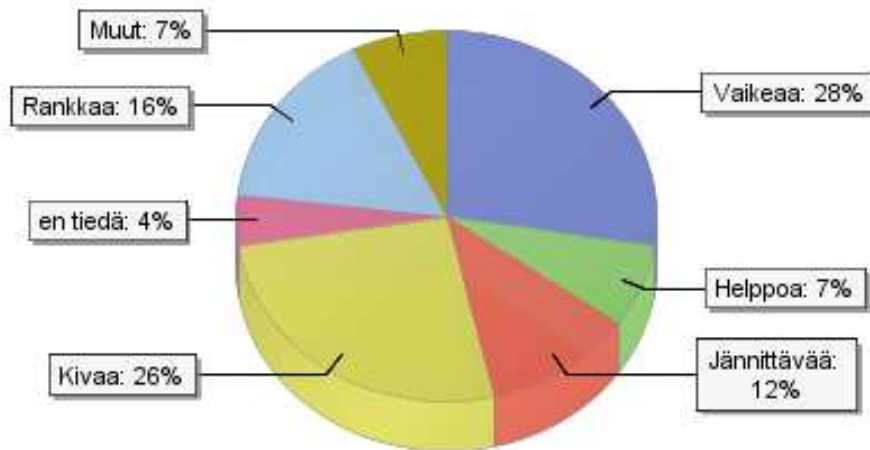
KAAVIO 3. Mitkä muut asiat tuntuvat sinusta mukavalta yläkouluun siirtymisessä?

5.2.2 Ajatuksia yläkoulussa opiskelusta

Kuudesluokkalaiset arvioivat yläkoulussa opiskelun olevan vaikeampaa ja rankempaa kuin alakoulussa, koska tulee uusia aineita, enemmän kokeita ja läksyjä sekä koulupäivät ovat pidempiä (KAAVIO 4.). Pojista 36 % (n=13) ja tytöistä 22 % (n=6) arvioi yläkoulussa opiskelun vaikeaksi. Tytöistä 26 %:n (n=7) ja pojista 11 %:n (n=4) mielestä yläkoulussa opiskelu olisi rankempaa. Pojat kuvailivat opiskelun vaikeammaksi ja tytöt rankemmaksi kuin alakoulussa.

KAAVIO 4. Yläkoulussa opiskelu on kuudesluokkalaisten mielestä

Sekä tytöt ja pojat arvioivat yläkoulussa opiskelun olevan kivaa. Kivaa opiskelua nuoret kuvailivat myös adjektiiveilla hauska, rento ja mukava. Puolet niistä vastaajista, jotka arvioivat koulumenestyksensä erinomaiseksi ja 26 prosenttia niistä, jotka arvioivat koulumenestyksensä hyväksi vastasivat yläkoulussa opiskelun olevan kivaa. Koulumenestyksellä näyttäisi olevan vaikutusta siihen, miten kivaksi oppilas opiskelun kokee yläkoulussa.

5.3 Kuudesluokkalaisten yläkouluun siirtymistä helpottavat

Kuudesluokkalaisilla oli näkemyksiä yläkouluun siirtymistä helpottavista tekijöistä. Tässä luvussa käsitellään vastauksista nousseet keskeiset siirtymävaihetta helpottavat tekijät. Myös poikien ja tyttöjen erilaiset odotukset siirtymävaiheen tukimuotoja kohtaan tulevat esille.

5.3.1 Kaverisuhteet

Kyselyn tuloksista käy ilmi, että yläkouluun siirtymisessä koettiin myönteisenä asiana uusien luokkatovereiden saaminen ja uusiin ihmisiin tutustuminen, mutta samalla jännitystä herätti ystävien saaminen yläkoulussa. Kuudesluokkalaiset pitivät tärkeänä ystävyyssuhteiden ja tuttujen luokkatovereiden säilymistä yläkouluun siirryttäessä.

Toivon että pääsisin samalle luokalle edes yhden hyvän ystäväni kanssa.

Olen myös vähän surullinen kun toinen paras kaveri menee eri kouluun.

Turvallinen on siksi, koska mun oma isosisko on vantaankosken koulussa, jos mä nyt pääsen sinne, ja aika monet kaveritki on siellä.

Asteikkokysymyksen avulla pyydettiin määrittelemään mitkä asiat kuudesluokkalaisten mielestä helpottaisivat yläkouluun siirtymisessä (Liite 1 kysymys 17). Kuudesluokkalaisten siirtymistä yläkouluun helpottaisi eniten (83 % n=52) tutut luokkakaverit. Kuudesluokkalaisilta kysyttiin myös avokysymyksen avulla: ”Mitkä asiat auttavat sinua sopeutumaan yläkouluun?” (Liite 1). Kysymykseen vastaaminen ei ollut pakollista kyselyssä. Vastaajista enemmistö 58 % (n=26) kertoi kavereiden auttavan sopeutumisessa.

Uusien ystävien saaminen jännittää 32 % (n=19) Ylästön kuudesluokkalaisia, tyttöjä asia jännittää hieman enemmän kuin poikia. Kuudesluokkalaisista 73 prosenttia (n=46) pitää uusien luokkatoverien saamista mukavana tai erittäin mukavana asiana yläkouluun siirtymisessä.

Eniten minua jännittää se etten saa yhtään uusia kavereita.

Minua jännittää eniten se, että saanko minä sieltä paljon kaverita.

Ystävien merkitys yläkouluun siirtymisen tukena näkyi myös kysymyksen *kenen puoleen käännyt, jos sinulla tulee kysymyksiä tai huolia seitsemännelle luokalle menosta* kohdalla, johon 65 % (n=41) oli vastannut ystävien. Tytöistä 89 % (n=24) turvautuisi ystäviin, kun taas vastaavasti pojista 47 % (n=17).

Ylästön kuudesluokkalaisten mielestä yläkoulussa saa kavereita jos on ystävällinen (32 % n=26), omaa rohkeutta tutustua uusiin ihmisiin (26 % n=21) ja on oma itsensä (15 % n=12). Muina merkittävänä asioina kavereiden saamiselle kuudesluokkalaiset pitivät rehellisyyttä ja luotettavuutta (10 % n=8), hyvänä tyyppinä olemista (10 % n=8), auttavaisuutta (5 % n=4). Ystävällisyyden alle liitettiin seuraavia ominaisuuksia: mukava, kiltti, toisten huomioon ottaminen, ystävällisyys ja hyvä kohtelu. Rohkeuteen tutustua uusiin ihmisiin liitettiin seuraavia ominaisuuksia: uskaltaa puhua muille, näyttää että haluaa tutustua, menee mukaan leikkeihin, on reipas ja rohkea. Omana itsenä olemiseen liitettiin se, että on oma itsensä, ei esitä mitään, eikä ajattele mitä muut itsestä ajattelevat. Vastaajista neljä prosenttia ei osannut vastata kysymykseen. Tyttöjen vastauksissa painottuivat ystävällisyys, omana itsenä oleminen sekä rohkeus tutustua muihin. Pojat painottivat vastauksissaan ystävällisyyden ja rohkeuden lisäksi hyvänä tyyppinä olemista.

On hyvä tyyppi eikä ärsytä siellä ketään on vain ihan oma normaali itsensä

...on toisille mukava, eikä ajattele olevansa parempi kuin muut.

On ystävällinen kaikille ja näyttää, että haluaa tutustua

5.3.2 Vanhemmat

Vaikka varhaisnuorelle kaverisuhteet ovat tärkeitä ja ystävien merkitys usein korostuu, tutkimuksessa nousi esille kuudesluokkalaisten tarve keskustella vanhempiensa kanssa siirtymävaiheeseen liittyen ja vanhemmilta saadun avun ja tuen merkitys. Suurin osa

(80 % n=50) vastasi, että kääntyisivät vanhempiansa puoleen, jos tulisi kysymyksiä tai huolia seitsemännelle luokalle menosta.

Parhaiten vanhemmat auttavat yläkouluun siirtymisessä, kun he keskustelevat nuorten kanssa siirtymävaiheeseen liittyvistä asioista (30 % n=17) sekä tukevat ja kannustavat (25 % n=16). Myös kotitehtävissä ja koulunkäynnissä auttaminen ja neuvojen antaminen koettiin tärkeäksi (22 % n=14). Vastanneista 8 prosenttia (n=5) toivoi, etteivät vanhemmat hössöttäisi siirtymävaiheeseen liittyen.

Tyttöjen vastauksissa nousi useammin esille keskustelu, juttelu ja kannustaminen kun taas pojat kaipaavat enemmän konkreettista auttamista koulunkäyntiin liittyen.

juttelevat kanssani asiasta muttei kuitenkaan hössötä

kertovat tarkemmin minkälaista siellä on

Auttaa koulun käynnissä ja kertoo yläkoulusta ja asioista joita yläkoulussa tehdään

5.3.3 Opettajat

Kuudesluokkalaisista vajaa kolmasosa (30 % n=19) vastasi kääntyvänsä opettajan puoleen, jos yläkouluun siirtymisessä on huolia. Hieman yli kolmasosa (35 % n=22) ei kuitenkaan tiedä helpottaako opettajan kanssa keskustelu yläkouluun siirtymisessä.

Kuudesluokkalaisista 25 prosenttia (n=18) vastasi opettajan auttavan siirtymävaiheessa parhaiten keskustelemalla asiasta (KAAVIO 5.). Vastauksista nousi esille tarve saada asiallista ja konkreettista tietoa siitä minkälaista yläkoulussa on. Vastaajista 24 prosenttia (n=17) vastasi siitä olevan apua siirtymävaiheessa, kun opettajat opettavat tarvittavat asiat hyvin ja auttavat opiskelun sujumisessa. Työistä kolmasosa ja pojista viidesosa kokee opettajan auttavan siirtymävaiheessa parhaiten tukemalla opiskelua ja antamalla ohjeita esimerkiksi ahkerasta opiskelusta. Auttamisen mainitsi 15 prosenttia (n=11) vastanneista. Auttamisella tarkoitettiin yleistä tukemista koulutyössä, luokan

sosiaalisissa suhteissa ja avun saamista jos on ongelmia. Yhdessä vastauksessa nousi esille myös opettajan tärkeä rooli kiusaamistilanteen selvittämisessä.

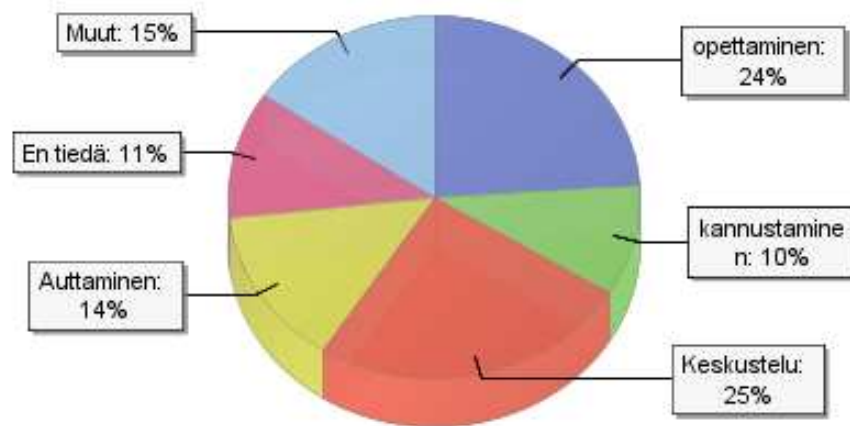
Vastanneista kymmenen prosenttia (n=7), joista suurin osa oli tyttöjä, vastasivat opettajan auttavat siirtymävaiheessa kannustamalla. 15 prosenttia (n=11) vastauksista ryhmiteltiin ryhmään Muut, jossa oli yksittäisiä vastauksia muun muassa siitä, ettei opettajan tarvitse puuttua asiaan millään tavalla tai että opettaja ei ole auttanut asiassa millään tavalla.

yläkoulun opettaja auttaa minua kun hän tutustuttaa minut uusiin luokkalaisiini ja kun hän tutustuttaa minut kouluun. Alakoulun opettaja taas juttelemalla yläkouluun siirtymisestä.

Auttaa minua oppimaan nä vanhat asiat, mitä en Muista/Osaa hyvin.

Tukevat opiskeluani ja selittävät jos en ymmärrä jotain. Näin saan varmuutta siitä, että osaan kaiken tarpeellisen.

KAAVIO 5: Opettajani auttavat minua parhaiten yläkouluun siirtymisessä

5.3.4 Kouluterveydenhoitaja

Kuudesluokkalaisista 39 prosenttia (n=26) koki koulun terveydenhoitajan auttavan siirtymävaiheessa parhaiten keskustelemalla heidän kanssaan yläkouluun siirtymisestä liit-

tyivistä asioista (KAAVIO 6.). Vastajat halusivat konkreettista tietoa terveydenhoitajalta yläkoulussa olemisesta, tavoista, aineista, millaista koulussa on, millainen terveydenhoitaja siellä on ja miten yläkoulussa olo eroaa alakoulusta. Kolmessa vastauksessa ilmeni myös nuoren oma tarve jutella terveydenhoitajan kanssa kahdestaan hänen omista ajatuksistaan yläkouluun siirtymisestä. Tyttöjen vastauksissa (48 % n=13) painottui keskustelun merkitys enemmän kuin poikien vastauksissa (36 % n=13).

Juttelee kanssani rauhassa kahdestaan ja vastaa jos jokin yläkouluun siirtymisessä painaa mieläni.

kun hän kertoo siitä tai kysyy kysymyksiä mitä niinku ajatuksia mulla on yläkoulusta

tulee kertomaan luokallemme, millaista on siirtyä yläasteelle.

Kuudesluokkalaisilta kysyttiin myös asteikkokysymyksen avulla, että helpottaako keskustelu terveydenhoitajan kanssa yläkouluun siirtymisessä. Enemmistö vastaajista 41 % (n=26) ei osannut sanoa helpottaako keskustelu terveydenhoitajan kanssa. Sen sijaan keskustelu terveydenhoitajan kanssa helpottaa 29,5 prosenttia tytöistä (n=8) ja pojista 22 prosenttia (n=8). Pojista lähes puolet (n=16) ja tytöistä 18,5 % (n=5) koki, ettei keskustelu terveydenhoitajan kanssa helpota yläkouluun siirtymistä.

Terveydenhoitaja auttaa siirtymävaiheessa 17 prosentin (n=11) mielestä parhaiten tukemalla. Tukemisen alle liitettiin vastauksissa käsitteet auttaminen, tukeminen ja kannustaminen. Kuudesluokkalaisista 17 prosenttia (n=11) vastasi, että terveydenhoidolla autetaan siirtymävaiheessa parhaiten. Terveydenhoito ilmeni vastauksissa ohjeiden ja neuvojen saamisena oman terveyden hoitamisessa, sekä konkreettisten hoitotoimenpiteiden saamisena ja nuoren asioiden hoitamisena. Myös tiedon saaminen yläkouluun liittyvistä kasvun muutoksista ja tunteista mainittiin. Poikien vastauksista 25 % (n=9) painotti terveydenhoitotyön merkitystä siirtymävaiheen auttamisessa parhaana keinona kun tyttöjen vastauksissa vain seitsemän prosenttia (n=2) koki sen parhaaksi auttamiskeinoksi.

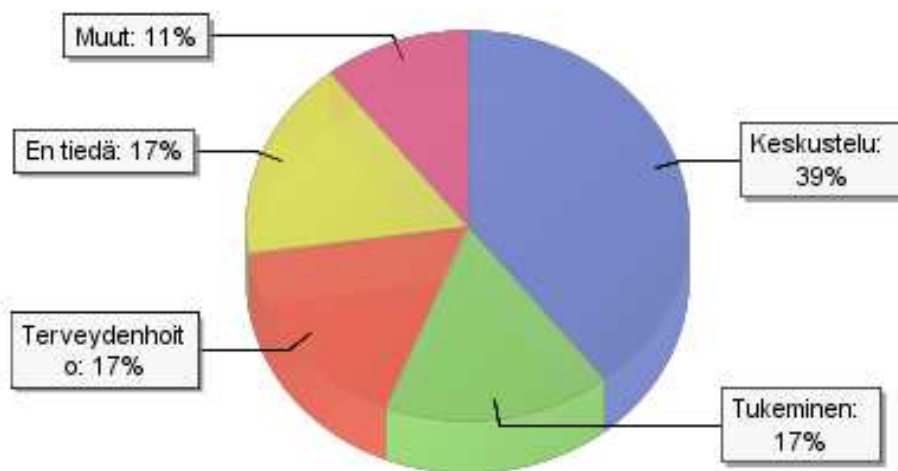
kertoo terveyteni ja kuntoni

Kertoo yläkoulussa tapahtuvista asioista esim.tunteista.

Kertoo tapahtuvista muutoksista ja auttaa miettimään tiettyjä asioita.

Kuudesluokkalaisista 17 prosenttia (n=11) ei tiennyt miten terveydenhoitaja voisi parhaiten auttaa heitä yläkouluun siirtymisessä. Tuloksissa Muut (11 % n=7) oli vastaukset, joissa apua siirtymävaiheeseen ei haluttu terveydenhoitajalta tai terveydenhoitajan työkuvaan ei ajateltu kuuluvan siirtymävaiheessa auttaminen.

KAAVIO 6: Kouluterveydenhoitaja auttaa parhaiten yläkouluun siirtymisessä

5.3.5 Muut yläkouluun siirtymistä helpottavat asiat

Kuudesluokkalaisia pyydettiin asteikkokysymyksen avulla määrittelemään mitkä asiat heidän mielestään helpottaisivat heitä yläkouluun siirtymisessä (Liite 1 kysymys 17). Lähes puolet vastaajista (46 % n=29) vastasi esittelyvideon yläkoulusta helpottavan siirtymävaiheessa. Kolmasosa vastaajista (32 % n=20) ei osannut sanoa helpottaisiko se.

Yläkoulun opinto-ohjaajan vierailu kuudennella luokalla helpottaisi 36 prosenttia (n=23) ja 22 prosenttia (n=14) se helpottaisi vähän. Vastaajista 37 prosenttia (n=23) ei osannut sanoa helpottaisiko se siirtymävaiheessa.

Tutustuminen uuteen kouluun helpottaa 46 prosenttia (n=29) vastanneista ja 22 prosenttia (n=14) se helpottaisi vähän. Vastaajista 25 prosenttia (n=16) ei osannut sanoa helpottaisiko yläkouluun tutustuminen siirtymistä sinne. Kolme vastaajista kertoi vanhemman sisaruksen olemisen samassa yläkoulussa olemisen auttavan sopeutumista sinne.

Tutustuminen kouluun ja veljen kanssa juttelu, joka on samassa koulussa ollut jo pari vuotta

Välituntitoiminnan järjestäminen, kiva-koulutunnit, sekä keskustelu kuraattorin ja terveydenhoitajan kanssa eivät helpota yläkouluun siirtymistä tai vastaajat eivät osanneet sanoa helpottavatko ne yläkouluun siirtymistä. Myös tukioppilastoiminta oli kuudesluokkalaisille vierasta, johon 38 % (n=24) ei osannut sanoa helpottaako se.

5.4 Tutkimustulosten yhteenveto

Yläkouluun siirtyminen aiheuttaa kuudesluokkalaiselle ristiriitaisia tunteita. Seitsemännelle luokalle meno on jännittämisestä huolimatta iloinen ja odotettu asia. Samat asiat aiheuttivat sekä jännitystä että iloa ja innostuneisuutta. Uusia kouluaineita odotetaan innostuneina. Iloa herättää myös se, että yläkoulussa on jo tuttuja joiden tapaamista odotetaan. Nuoret ovat toiveikkaita uusien ystävien saamisen ja kouluarjen alkamisen suhteen.

Kuvaavimmiksi tunteiksi yläkouluun siirtymistä kohtaan kuudesluokkalaiset valitsivat jännittyneen iloisen, innostuneen ja toiveikkaan. Tytöt jännittivät selvästi poikia enemmän yläkouluun siirtymistä. Eniten jännitystä herätti kuudesluokkalaisten keskuudessa uudet luokkajaot ja ystävien saaminen. Myös uudet opettajat, uusi ympäristö ja kiusaaminen jännittivät. Vastauksissa korostui, että epä tietoisuus tulevasta aiheutti jännitystä. Viidesosaa vastaajista ei jännittänyt yläkouluun menossa mikään.

Yläkoulussa opiskelu on kuudesluokkalaisten mielestä vaikeaa, rankkaa ja kivaa. Tytöt kuvailivat yläkoulussa opiskelun olevan rankempaa ja poikien mielestä se oli taas vaikeampaa. Silti tytöt ja pojat vastasivat perusteluiksi samoja asioita, kuten uudet koulu-

aineet, kokeiden ja läksyjen määrän lisääntymisen, sekä koulupäivän pidentymisen. Sillä miten hyväksi koulumenestyksensä arvioi, näyttäisi olevan merkitystä siihen, miten kivaksi opiskelun kokee yläkoulussa.

Yläkouluun mentäessä kaverisuhteiden merkitys korostuu sekä tyttöillä ja pojilla. Uusien luokkatovereiden saaminen ja vanhojen ystävien saaminen samalle luokalle on myönteinen ja toivottu asia, joka auttaa sopeutumisessa yläkouluun. Kuudesluokkalaiset arvottivat kuitenkin omat vanhemmat ystäviä tärkeämmiksi tukihenkilöiksi huolissa ja murheissa yläkouluun siirtymisessä. Suurin osa kuudesluokkalaisista kääntyisi vanhempiensa puoleen jos heillä olisi huolia tai murheita yläkouluun siirtymisen suhteen.

Paras auttamiskeino siirtymävaiheessa kuudesluokkalaisille oli usein keskustelumahdollisuus asiasta jonkun aikuisen kanssa ja konkreettisen tiedon saaminen yläkoulussa tapahtuvasta opiskelusta, opiskeluympäristöstä, tietoa tulevista luokkatoverista ja opettajista, sekä tietoa siitä miten käytännössä tulee toimia tai käyttäytyä yläkoulussa. Koulussa nuoret keskustelisivat mieluiten opettajan kanssa ja vapaa-ajalla oman vanhemman kanssa. Nuoret kaipasivat usein myös kannustusta ja konkreettista auttamista koulutyöhön. Tyttöjen vastauksissa nousi esiin useammin keskustelun, juttelun ja kannustamisen tarve kun pojat taas kaipasivat enemmän konkreettista auttamista tai tiedon saamista esimerkiksi koulunkäyntiin tai terveydenhoitoon liittyen. Opettajalta nuoret toivoivat tukea myös luokan sosiaalisten suhteiden rakentamisessa ja kiusaamiseen puuttumisessa, sekä hyvää opetusta.

Kouluterveydenhoitajaa ei koeta erityisen tärkeäksi tukijaksi siirtymävaiheessa ja terveydenhoitajan rooli siirtymävaiheen tukijana on kuudesluokkalaisille epäselvä. Eniten siirtymävaihetta helpottaisivat tutut luokkatoverit, tutustuminen yläkouluun ja esittelyvideo uudesta koulusta.

YLÄKOULUUN LIITTYVÄT KÄSITYKSET	YLÄKOULUUN SIIRTYMISTÄ HELPOTTA	
SIIRTYMÄÄN LIIT- TYVÄT TUNTEET: - Jännittävää - Iloista ja innostavaa - Odotettua	YSTÄVYYS- SUHTEET - luokkajako - kaverisuhteiden säilyminen	
YLÄKOULUSSA OPISKELU ON: - Rankka/vaikeaa/kivaa - Pidemmät koulupäivät - Enemmän koulutyötä	Konkreettisen tiedon saaminen uudesta kou- lusta	Kuunteleminen, tukeminen, kannustami- nen, auttaminen
	KESKUSTELU - vanhemmat - opettaja	

KUVIO 2. Tärkeimmät tutkimustulokset

6 POHDINTA

6.1 Tutkimustulosten pohdinta

Yläkouluun siirtyminen ajoittuu varhaisnuoruuteen, jolloin sopeutuminen voi olla haastavaa. Murrosiän nopea fyysinen kehitys muuttaa nuoren vartaloa ja vaikuttaa psyykkiseen kehitykseen, jossa mieli joutuu mukautumaan muutoksiin määrittelemällä uudenlaisen minäkuvan. Sopeutuminen oman minän ja kehon muutoksiin uudenvälisessä kouluarjessa voi olla joillekin nuorille hankalaa. Myös psyykkisen kehityksen taantumavaihe vaikuttaa koulumenestykseen motivaation alentumisella.

Nuorella tulisi olla kavereiden lisäksi joku turvallinen aikuinen, kenen kanssa nuori pysyisi keskustelemaan itseään hämmentävistä asioista. Terveystarkastajan tehtävä on antaa nuorelle tietoa kehityksessä tapahtuvista asioista ja muutoksista. Terveystarkastaja voi keskustelemalla nuoren kanssa vähentää kehitykseen liittyvää hämmennystä ja normalisoida asioita, sekä vahvistaa siten nuoren itsetuntemusta. Myös vanhempien ja huoltajien tukeminen kasvatuksessa vahvistuu, jos heillä on tarpeeksi tietoa murrosikään liittyvästä kehityksestä.

Terveystarkastajalla on hyvä mahdollisuus terveystarkastusten yhteydessä saada kontakti kaikkiin kuudesluokkalaisiin ja ottaa heidän kanssaan puheeksi murrosikä ja siirtymävaihe, sekä niihin liittyvät tunteet ja kysymykset. Terveystarkastusten sisältö on tarkkaan määritelty ja terveystarkastajalta vaaditaan laajaa osaamista ja ammattitaitoa huomata erityistä tukea tarvitsevat oppilaat.

Yllättävää oli, miten moni kuudesluokkalaisista piti terveystarkastajaa vieraana, eikä osannut kuvitella terveystarkastajalla olevan roolia siirtymävaiheen tukijana. Asiaan on voinut vaikuttaa, että koulu on melko uusi alueella ja terveystarkastaja koululla oli vaihtunut jo kertaalleen. Myös Mäenpään ym. (2008) tutkimuksessa nousi esille, että terveystarkastajat kokivat ajan menevän suurimmaksi osaksi terveystarkastusten toteuttamiseen. Olisi tärkeää, että terveystarkastajalla olisi aikaa työssään kohdata oppilaita useammin, jolloin luottamuksellinen vuorovaikutussuhde syvenisi. Terveystarkastajalla

pitäisi olla mahdollisuus näkyä koululaisten arjessa enemmän ja olla resursseja järjestää esimerkiksi terveyden edistämiseen liittyviä ryhmiä tai oppitunteja.

Kuudesluokkalaiselle on tärkeää saada keskustella aikuisen kanssa, tulla kuulluksi sekä saada tukea ja kannustusta. Myös vanhempien läsnäolo ja tuki arjessa ovat tärkeitä nuorelle, vaikka varhaisnuoren kehitysvaiheeseen kuuluukin itsenäistyminen ja irtaantuminen vanhemmista.

Siirtymävaiheen tukikeinoina mielletään usein perinteiset kouluarjen tukikeinot, kuten tutustumispäivä uudessa koulussa, opinto-ohjaajan vierailu ja tukioppilastoiminta. Tulisi huomioida, että parhaimmillaan siirtymävaiheen tukeminen on kokonaisvaltaista, jossa tuetaan nuorta sopeutumaan myös murrosiän kehitykseen. Tutkimuksesta nousi selkeästi esille nuorten tarve saada konkreettista tietoa tulevasta, esimerkiksi tietoa siitä minkälaista yläkoulussa opiskelu on, kuinka siellä tulee käyttäytyä, missä luokat sijaitsevat, minkälaisia opettajia yläkoulussa on ja keitä luokalle tulee. Epätietoisuus aiheuttaa nuorille jännitystä ja pelkoa.

Tutkimustuloksista nousi esille, että pojat hyötyisivät enemmän toiminnallisesta tuesta ja konkreettisesta tiedosta siirtymävaiheen tukemisessa ja tytöt taas luontaisesti keskustelevat mieluummin henkilökohtaisistakin asioista. Esimerkiksi terveystarkastuksessa tämä tulisi huomioida siten, että poikien voi olla vaikea keskustella henkilökohtaisista asioista suoraan. Oppilaat tulee aina muistaa kohdata omina yksilöinä, eikä tiettyyn sukupuoleen liitettyjen odotusten mukaisesti.

Aiemmissä tutkimuksissa on noussut esiin, että nuorilla on samankaltaisia käsityksiä siirtymävaiheesta. Pelot ja toiveet sisälsivät usein sekä negatiivisia että positiivisia ajatuksia. Esimerkiksi siirtyminen uuteen opiskeluympäristöön oli odotettu toive, mutta samalla vieras ympäristö aiheutti pelkoa. Samoin uusien ystävien saaminen oli myönteinen toive, mutta yksin jääminen uudessa koulussa saattoi pelottaa. (Pietarinen 1999; Savolainen 2005; Kujanpää 2003; Julkunen & Kotilainen 2008.) Tutkimustuloksissa nousi esille myös samankaltaiset ristiriitaiset tunteet siirtymävaiheetta kohtaan. Kuudesluokkalaisten tyttöjen ja poikien käsitykset yläkouluun siirtymisestä olivat hyvin samankaltaisia, mutta tunnetasolla tytöt jännittivät selkeästi enemmän yläkouluun siirtymistä.

Tyttöjä helpottaa enemmän keskustelu, kannustaminen ja psykososiaalinen tuki, kun taas pojat tarvitsevat enemmän konkreettista tukea tiedon ja toiminnan muodossa.

Kuudesluokkalaisten jännitys ja toiveet kohdistuivat tässä tutkimuksessa samankaltaisiin ilmiöihin kuin aiemmissakin tutkimuksissa. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että, erilaiset sosiaaliset tilanteet, esimerkiksi ystävien saaminen, yksinäisyys, uudet opettajat, kiusaaminen ja ylipäättään kanssakäyminen muiden kanssa olivat yhtä aikaa toivottuja ja jännittäviä asioita. Jännitystä on aiheuttanut aiemmissa tutkimuksissa uusi ympäristö koulumatkoineen ja koulutyö arjen muutokset. Toiveita ja odotuksia sen sijaan koulutyöskentelyyn liittyen olivat uudet opettajat, uudet aineet, vapaampi opiskelu ja oman koulumenestyksen paraneminen.. (Pietarinen 1999; Savolainen 2005; Kujanpää 2003; Julkunen & Kotilainen 2008.) Nuorten käsitykset siirtymävaiheesta olivat pääsääntöisesti hyvin samankaltaisia jos aiempien tutkimusten tuloksia vertaa tämän tutkimuksen tuloksiin.

Tutkimustuloksissa yllättävää oli, että kiusatuksi tulemista jännitti vain neljä vastaajaa, kun taas aiemmissa tutkimuksissa kiusaaminen on noussut selkeämmin esille sosiaalisena pelkona ja jännityksenä yläkouluun siirtymisessä (Pietarinen 2009; Savolainen 2005). Ylästöläisiä kuudesluokkalaisia jännittää enemmänkin yksinäisyyden pelko ja kaverittomuus yläkoulussa.

Yläkouluun siirtymisessä tulee huomioida nuorten olemassa olevat sosiaaliset suhteet ja ryhmädynamiikan rakentaminen. Näin voidaan ennalta ehkäistä ryhmän jäsenten välisiä jännitteitä ja luoda ryhmädynamiikan kannalta sopuisa ilmapiiri, jossa opiskelu, sekä kasvu olisi suotuisaa ja mielekästä. Ystävyysuhteilla on tärkeä merkitys nuoren kehityksessä ja yläkouluun sopeutumisessa. Ryhmään kuuluminen ja vertaisryhmän tuki ovat tärkeitä varhaisnuorelle. Pietarisen tutkimuksessa nousi myös vahvasti esille ystävyysuhteiden merkitys. Kaverisuhteiden säilyminen ja vertaistuki helpottavat sopeutumista uuteen yläkouluun. (Pietarinen 1999.)

6.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusta tehdessä keskeisin eettinen työkalu on tutkija itse. Koko tutkimusprosessin ajan on pidettävä mielessä tutkimuksen eettisyys ja tarkasteltava tutkijan omaa toimintaa prosessin eri vaiheissa eettiset näkökulmat huomioiden. Tutkijalla itsellään on vastuu tutkimuksensa suunnitteluvaiheesta loppupäätelmiin asti. (Kallio 2010, 183.)

Lapsia koskevassa tutkimuksessa korostuu tutkimuksen toteuttamisen eettisyys ja luotamuksellisuus (Nieminen 2010, 37). Lasten ajatusten tutkiminen on tärkeää, jotta lapsen ääni pääsee kuuluviin. Lapsille tulee antaa oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi omilla ehtoillaan. Lasten osallistuminen tutkimuksiin on perusteltua lasten itsensä näkökulmasta, mutta myös kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimisen näkökulmasta. (Kuula 2006, 147.)

Lasten tutkimuksessa mukana olemisesta on eri käytäntöjä. Toisaalla (Kuula 2006, 148) painotetaan, että alaikäisen lapsen vanhemmilla tulee olla mahdollisuus kieltää lastaan osallistumaan tutkimukseen ja toisaalla (Nieminen 2010, 38) korostetaan lapsen oikeuksia perustuslain ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen perusteella. On kuitenkin yleinen tutkimuseettinen näkökulma, että lapsen itsensä pitää olla suostuvainen tutkimukseen osallistumiseen, eikä siis riitä pelkkä vanhemmilta saatu suostumus. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan tutkimuksen toteuttamiseen ei tarvitse pyytää lapsen huoltajien suostumusta, jos koulun rehtori arvioi, että tutkimuksesta saadaan koululle hyödyllistä tietoa ja tutkimus voidaan toteuttaa osana koulun normaalitoimintaa (Nieminen 2010, 39–40).

Hyvän tavan mukaisesti tästä tutkimuksesta informoitiin Ylästön 6.-luokkalaisten vanhempia etukäteen. Ylästön kuudesluokkalaisten vanhemmilta kysyttiin lupa lapsen osallistumisesta tutkimukseen kouluaikana. Vanhemmille lähetettiin tietoa tutkimuksesta ja lupakysely koulun kautta. Kuudesluokkalaisille itselleen kerrottiin selkeästi ja ymmärrettävästi mikä tutkimuksen tarkoitus on ja miten aineistoa tullaan hyödyntämään. Tutkimuksen vapaaehtoisuus tulee olla koululaisten tiedossa (Nieminen 2010, 38).

Tutkimuksen eettisyydessä kaksi keskeistä käsitettä ovat luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Myös tietoja raportoidessa tulee huolehtia luottamuksellisuuden säilyttämisestä ja vastaajien anonymiteettisuojasta. Anonymiteetillä tarkoitetaan tietosuojaa, vastaajien pysymistä nimettöminä. (Kuula 2006, 102; Hirsjärvi ym. 2005, 26.) Tutkimukseen osallistuvien tietosuojasta pidetään huoli niin, ettei yksittäisiä henkilöitä voida tunnistaa. Kyselyssä ei ole kerätty henkilötietoja, vaan kysely on toteutettu anonyymisti. Tutkimustuloksia analysoidessa tyttöjen ja poikien vastauksia vertailtiin, mutta raportointivaiheessa yksittäisiä esimerkkejä avoimista vastauksista esitettäessä ei kerrottu vastaajan sukupuolta, jotta vastausta ei voida yksilöidä tiettyyn sukupuoleen tai vastaajaan.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkija on tutkimuksen keskeinen työväline, jolloin luotettavuus on lähtöisin tutkijasta itsestään. Tutkijan on oltava koko tutkimuksen ajan tarkka ja kriittinen. (Heikkilä 2008, 30.) Tutkimuksen tarkoituksena on saada mahdollisimman luotettavaa ja totuudenmukaista tietoa. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa käytetään validiteetti- ja reliabiliteettikäsitteitä. (Kananen, 2011, 118.)

Validiteetti kuvaa sitä missä määrin on onnistuttu mittaamaan juuri sitä mitä pitikin. Kyselytutkimuksessa siihen vaikuttavat ensisijaisesti kysymysasettelun onnistuminen. Sisäinen validiteetti on sitä, että tutkimuksen tulokset vastaavat tutkimuksen teoriaosassa esitettyjä käsitteitä ja ulkoinen validiteetti on sitä, että myös muut tutkijat tulkitsevat kyseiset tutkimustulokset samalla tavalla. (Heikkilä 2008, 186.) Tässä tutkimuksessa voidaan todeta, että kyselyn kysymysten avulla saatiin vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiin ja mittaukset vastasivat myös tutkimuksen teoriapohjaan.

Reliabiliteetti eli toistettavuus tarkoittaa sitä, että ettei tutkimus sisällä ristiriitaisuuksia aineiston tulkinnan osalta. Tutkimuksen sisäinen reliabiliteetti voidaan todeta mittaamalla sama tilastoyksikkö useampaan kertaan ja ulkoinen reliabiliteetti tarkoittaa, että tulokset ovat toistettavissa muissakin tutkimuksissa ja tilanteissa. Reliabiliteetti vahvistuu, kun tutkimuksessa kysytään samaa asiaa eri tavoin ja vastaukset tukevat toisiaan.

(Heikkilä 2008, 187.) Tutkimuksen luotettavuutta tukevat myös samaa aihetta käsitelleet aikaisemmat tutkimukset, joissa tutkimustulokset ovat samankaltaisia (Pietarinen 1999; Savolainen 2005; Kujanpää 2003; Julkunen & Kotilainen 2008).

Kyselylomakkeen kysymysjärjestyksessä avokysymykset pyrittiin sijoittamaan alkuun, jotta monivalintakysymysten valmiilla vastausvaihtoehdoilla ei vaikutettaisi avovastauksien sisältöihin. Kyselyn eri kysymykset tuottivat samankaltaisia vastauksia, joten voidaan ajatella, että tutkimuksesta saadut keskeiset tulokset ovat luotettavia.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että otos on edustava ja tarpeeksi suuri. Vastausprosentin tulee olla riittävä ja kysymysten tulee vastata tutkimusongelmaan (Heikkilä 2008, 188.) Kyselyn otos edustaa yhden alakoulun kuudesluokkalaisten, joten tutkimustulokset eivät ole välttämättä yleistettävissä suoraan koskemaan kaikkien kuudesluokkalaisten ajatuksia. Yleistettävyyteen vaikuttaa myös tutkimuksen pieni otosmäärä (n=63). Vastausprosentti kuudesluokkalaisten keskuudesta tässä tutkimuksessa oli 76 prosenttia.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa kyselyn teettämisen ajankohta. Kuudesluokkalaisten eivät välttämättä vielä syyslukukaudella osaa ajatella yläkouluun siirtymistä samalla tavalla kuin keväällä. Jos kysely olisi tehty keväällä, olisi se ajankohtaisempi asia kuudesluokkalaisten ja saattaisi siten vaikuttaa myös vastauksiin. Kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaus, mutta kuudesluokkalaisten olisivat osanneet ajatella siirtymävaihetta helpottavia keinoja ehkä syvällisemmin, jos ajankohta olisi ollut lähempänä siirtymävaihetta.

Kyselylomakkeen esitestaus ja tutkijoiden läsnäolo aineistonkeruutilanteessa lisäävät luotettavuutta (Kananen 2011, 119). Esitestauksesta huolimatta asteikkokysymyksen (Liite 1. kysymys 17.) sanavalinta osoittautui lopulta analysointivaiheessa hieman toimimattomaksi. Kysymyksessä kysyttiin, mitkä asiat mielestäsi helpottavat sinua yläkouluun siirtymisessä asteikolla ei helpota, vähän helpottaa, en osaa sanoa, helpottaa ja helpottaa paljon. Analysointivaiheessa huomattiin vastausten keskihajonnan olevan suuri, joka saattaa kertoa vastausvaihtoehtojen tulkinnan olleen vaikeaa kuudesluokkalaisten.

Tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa tulee ottaa myös huomioon tutkimuksen teettämiseen liittyvät asiat. Kysely teetettiin koulun tietokonehuoneessa kahden tutkijan ollessa paikan päällä valvomassa tilanteen toimivuutta. Kuudesluokkalaisten oli mahdollisuus kysyä, jos kysymysten ymmärtämisessä olisi ollut hankaluuksia. Kuudesluokkalaisten saivat vastata kyselyyn itsenäisesti, kiireettömästi ja ilman häiriötekijöitä. Luotettavuutta lisää myös vastaajien tieto siitä, että vastaukset annetaan nimettömästi, eikä vastauksia voida yhdistää yksittäiseen vastaajaan edes jälkikäteen.

Tutkijalta vaaditaan rehellisyyttä ja avoimuutta tutkittavaa ilmiötä kohtaan koko tutkimusprosessin ajan. Tulosten ymmärtäminen ja oikea tulkitseminen on helpompaa, kun on sisäistänyt tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymykset. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös useamman kuin yhden tutkijan paneutuminen tutkittavaan ilmiöön. (Heikkilä 2008, 73, 188.) Tässä tutkimuksessa tutkijoita oli koko prosessin ajan kaksi. Kyselylomake tuotti paljon vastauksia joiden tulkinnessa oli tärkeää pitää mielessä mikä oli oleellista tietoa tutkimuskysymysten kannalta. Tutkimustuloksista nostettiin esille ne vastaukset ja teemat jotka olivat tutkimuskysymysten kannalta oleellisia. Avovastauksissa on tehty omaa tulkintaa, siitä miten vastaukset ovat analysoitu ja ryhmitelty. Hävikkiä vastauksissa on ollut vähän, vain muutama avokysymyksen vastaus on jouduttu poistamaan, koska tutkijat eivät ole voineet ymmärtää sen sisältöä.

6.4 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä prosessi. Työn tekeminen aloitettiin kaksi vuotta sitten ja prosessi on kulkenut mukana koko ajan muiden opintojen rinnalla. Välillä opinnäytetyön tekemisessä on ollut pysähtynyt hautumisvaihe ja välillä taas sen parissa on työskennelty aktiivisesti. Prosessi on koko ajan edennyt ja olemme pysyneet hyvin aikataulussa. Kuten pitkäkestoiseen prosessiin kuuluu, ovat tunteet ja aktiivisuus työskentelyä kohtaan vaihdelleet. Opinnäytetyön tekeminen on opettanut meille paljon tieteellisen tutkimuksen tekemisestä, aineiston hakemisesta, tieteellisen tutkimuksen tulkitsemisesta ja tieteellisen tekstin kirjoittamisesta.

Opiskeluiden edetessä terveydenhoitajan ammatillisuus on meissä vahvistunut ja opin- näytetyötäkin tehdessä on ollut hienoa huomata miten lähelle työ lopulta linkittyykään terveydenhoitotyötä. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme saaneet paljon ymmärrystä varhaisnuorten ajatuksista ja heidän tuen tarpeistaan, jota voimme hyödyntää tulevina terveydenhoitajina. Työskentelyn aikana on lisääntynyt myös ymmärrys ja tietoisuus nuoruuden eri kehitysvaiheista ja sen tehtävistä.

Tulevina terveydenhoitajina osaamme kohdata koululaisen ajatukset ja käsitys puheeksi ottamisen tärkeydestä on vahvistunut entisestään. Opinnäytetyöprosessin aikana on vahvistunut myös moniammatillinen osaaminen, koska koulumaailmaa tarkkailtaessa tulee ottaa huomioon koko koulu yhteisö erilaisine toimijoineen. Olemme oppineet miten eri tavoin koulu voi toimia moniammatillisesti nuoren varhaisena tukija siirtymävaiheessa. Kouluterveydenhuollon työharjoittelun tekeminen Ylästön koululla tuki opin- näytetyön prosessia tuoden siihen syvyyttä ja auttoi luomaan kontakteja koulun henki- löstön, sekä oppilaisiin.

6.5 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Tytöillä ja pojilla on samanlaisia käsityksiä siirtymävaiheesta, mutta tytöt kokevat siir- tymävaiheen jännittävämpänä tapahtumana. Tyttöjen vastauksissa nousi esiin keskuste- lu siirtymävaiheen tukikeinona kun taas pojat painottivat enemmän konkreettista avun ja tiedon tarvetta.

Nuorille ystävyys-suhteet ovat tärkeitä, joten yläkoulun luokkajakoon tulee panostaa. Luokkajakoja mietittäessä tulisi huomioida nuorten jo olemassa olevat sosiaaliset suh- teet. Nuorten mielestä uuteen kouluun sopeutumisen kannalta tärkeintä ovat ystävyys- suhteet. Nuorelle on tärkeää tulla kuulluksi, joten hyvä keino siirtymävaihetta tukemaan on kysyä nuorelta itseltään, kenen kanssa nuori kokee tärkeäksi päästä samalle luokalle. Luokkajaoissa tulisi huomioida myös mahdolliset kiusaamistilanteet, jotta kiusattu ei joutuisi samalla luokalle kiusaajien kanssa. Alakoulun ja yläkoulujen välinen yhteistyö on todella tärkeää siirtymävaiheessa luokkajakoja mietittäessä. Nuorten jännitystä ylä-

kouluun siirtymisessä voisi helpottaa se, että jos heille taattaisiin pääsy samalle luokalle jonkun kaverin kanssa.

Kuudesluokkalaiset toivat tutkimuksessa esiin konkreettisen tiedon tarpeen uudesta yläkoulusta. Nuoret voisivat saada konkreettista tietoa vertaistuen tai kummioppilasjärjestelmän avulla. Ylästön koulun entiset oppilaat voisivat tulla siirtymävaihetta edeltävänä keväänä kertomaan kuudesluokkalaisille omista kokemuksistaan siirtymävaiheesta ja siitä miten he ovat sopeutuneet yläkouluun ja millaista opiskelu on ollut. Tällöin kuudesluokkalaiset voisivat kysellä yläkoulun oppilailta suoraan kysymyksiä jotka askarruttavat heitä.

Yläkoulun oppilaat voisivat toimia kummioppilaina tuleville seitsemäsluokkalaisille auttaen heitä sopeutumisessa uuteen kouluarkeen. Myös yläkoulun opinto-ohjaaja voisi olla myös mukana kertomassa tulevista kouluaineista ja kouluarjen muutoksista, vastaten samalla kuudesluokkalaisten mahdollisiin kysymyksiin. Tällainen vertaistuki ja opinto-ohjaajan informaatio tukisi kuudesluokkalaisten konkreettisen tiedon saamisen tarvetta ja vähentäisi siten epätietoisuuden aiheuttamaa jännitystä. Tämä voisi tapahtua yläkouluun tutustumispäivän yhteydessä tai erillisenä vierailuna Ylästön kouluun. Kummioppilailta voisi olla mukanaan myös havainnoivia valokuvia yläkoulusta tai jonkinlainen esittelyvideo.

Terveydenhoitajan rooli siirtymävaiheen tukijana on ottaa puheeksi jokaisen nuoren kanssa hänen mielteensä ja tunteensa omasta murrosiänkehityksestä ja siirtymävaiheesta terveystarkastuksien yhteydessä. Terveydenhoitaja voi olla arvokas tilanteen kartoittaja oppilashuoltoryhmälle ja myös nuoren tukija siirtymävaiheessa. Kouluterveystarkastuksien yhteydessä tulisi systemaattisesti kysyä kaikilta kuudesluokkalaisilta heidän ajatuksistaan ja tunteistaan yläkouluun siirtymisestä. Myös koulukuraattorin ja koulupsykologin roolia siirtymävaiheen kehittämisessä voidaan miettiä. Moniammatillisesti voitaisiin järjestää esimerkiksi pienryhmiä, joissa tuetaan nuoren itsetuntoa ja annetaan keinoja selvittää muutostilanteissa.

Terveydenhoitaja voisi madaltaa kynnystä asioida mieltä askarruttavissa asioissa järjestämällä mahdollisuuden anonyymien kysymysten esittämiseen. Koululla voisi olla ky-

symyslaatikko, johon oppilaat saavat jättää nimettömänä kysymyksiä ja vastaukset tulisivat esille kaikkien nähtäville. Myös sosiaalisen median palveluita tulisi hyödyntää ja tiedottaa nuorille sen antamista mahdollisuuksista tukikeinona, esimerkiksi verkkoterkarit tai Väestöliiton verkkoklinikka.

Vanhemmat ovat nuorille tärkein taho kenen puoleen he kääntyisivät yläkouluun liittyvissä huolissa, joten myös vanhempien tukeminen on tärkeää yläkouluun siirtymisessä. Koulu voisi tukea perheitä järjestämällä vanhempainillan, jossa käsiteltäisiin yläkouluun siirtymistä ja varhaisnuoren puberteettia. Vanhempainillassa voitaisiin myös esitellä tämän tutkimuksen tuloksia. Vanhempien näkökulma siirtymävaiheesta olisi hyvä jatko-tutkimusaihe.

Yläkouluun siirtymisen tukemisessa tärkeää on huomioida nuorten erilaiset kehitysvaiheet ja yksilöllisyys. Kaikki eivät hyödy isoissa ryhmissä järjestettävistä tutustumispäivistä, vaan toiset saattavat kaivata henkilökohtaisempaa keskustelua ja yksityisempää pohdintaa. Myös vapaa-ajan toiminnan merkitys tulisi huomioida koululaisen elämässä. Koulun, järjestöjen, harrastusten järjestäjien ja esimerkiksi nuorisotoimen kanssa tehtävästä yhteistyöstä voitaisiin myös löytää uusia ideoita siirtymävaiheessa olevan nuoren tukemiseen.

Siirtymävaiheessa käytettyjä tukikeinojen vaikuttavuutta ja yläkouluun sopeutumista voisi jatkotutkia samaisesta ikäryhmästä heidän ollessaan seitsemännellä luokalla Vantaankosken koulussa, jonne suurin osa Ylästön koulusta siirtyy. Lisäksi tämän tutkimuksen ulkopuolelle jäivät erityisopetuksen oppilaat erityisluokalla. Heidän käsityksensä siirtymävaiheesta, tukemisesta ja sopeutumista yläkouluun ovat myös yhtä arvokkaita ja tärkeitä tutkimuskohteita.

Yläkouluun siirtyminen on varhaisnuorelle useimmiten odotettu ja luonnollinen tapahtuma elämässä. Tärkeintä olisi, että jokaisella koululaisella olisi aikuinen, jonka kanssa keskustella ja joka kannustaisi nuorta ja kuuntelisi aidosti nuoren ajatuksia.

LÄHTEET:

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti. A. 2007. Lapsesta aikuiseksi, nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.
- Armanto, Annukka; Kettunen, Aija; Laine, Terhi; Niemi, Hanna; Pesonen, Aino-Elina & Vogt Ilse 2011. Lapsen ääni koulussa. Projektin loppuraportti. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.4.2012
http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/D_57_ISBN_9789524931540.pdf
- Cacciatore, Raisa & Koiso-Kanttila, Samuli 2010. Pelastakaa pojat! Helsinki: Minerva.
- Cacciatore, Raisa 2007. Huomenna pannaan pussauskoppiin. Eväitä tyttönä ja poikana kasvamisen haasteisiin syntymästä murrosikään. Opas vanhemmille. Helsinki: WSOY.
- Dunkel, Leo 2007. Viivästynyt murrosiän kehitys. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2007;123(2):231-7. Viitattu 2.3.2012. Saatavissa
<http://www.nelliportaali.fi>, E-aineisto.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Heinämäki, Liisa 2007. Varhaista tukea koulun arkeen – työvälineenä kehittämisvalikko. Helsinki: Stakes.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, Eila; Pietilä, Anna-Maija & Eirola, Raija 2002. Terveyskeskustelu - tavoitteena dialogi terveyden edistämässä. Teoksessa Anna-Maija Pietilä; Tuovi Hakulinen; Eila Hirvonen; Päivikki Koponen; Eeva-Maija Salminen & Kirsi Sirola (toim.) Terveiden edistäminen. Uusiutuvat työmenetelmät. Helsinki: WSOY, 219–242.
- Julkunen, Henna & Kotilainen, Martta 2008. Kuudesluokkalaisten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä ja siirtymävaiheen tuen tarpeesta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

- Kaivosoja, Matti 2002. Sosiaalinen kehitys. Teoksessa Pirjo Terho; Eija-Liisa Ala-Laurila; Juhani Laakso; Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. Helsinki: Duodecim, 114–120.
- Kallio, Kirsi Pauliina 2010. Lasten ja nuorten epäsuoran kohtaamisen etiikka. Teoksessa Hanna Lägström; Tarja Pösö; Nina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 163–187.
- Kananen, Jorma 2011. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kansanterveyslaki 1972/66. 28.1.1972.
- Kiviniemi, Kari 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 68–84.
- Koponen, Päivikki; Hakulinen, Tuovi & Pietilä, Anna-Maija 2002. Terveiden edistämisen palveluja asiakkaille. Teoksessa Anna-Maija Pietilä; Tuovi Hakulinen; Eila Hirvonen; Päivikki Koponen; Eeva-Maija Salminen & Kirsi Sirola (toim.) Terveiden edistäminen. Uusiutuvat työmenetelmät. Helsinki: WSOY, 77–146.
- Kosunen, Elise 2002. Seksuaalisuus. Teoksessa Pirjo Terho; Eija-Liisa Ala-Laurila; Juhani Laakso; Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. Helsinki: Duodecim, 127–132.
- Kronqvist, Eeva- Liisa & Pulkkinen, Minna- Leena 2007. Kehityopsykologia. Matkalla Muutokseen. Helsinki: WSOY. Oppimateriaalit.
- Kujanpää, Maarit 2003. Mikä 12-vuotiaan mieltä painaa? Tutkimus 6.-luokkalaisten mielenaiheista ja käsittelytavoista. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu tutkielma.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laine, Outi 2002. Psyykinen kehitys. Teoksessa Pirjo Terho; Eija-Liisa Ala-Laurila; Juhani Laakso; Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. Helsinki: Duodecim, 104-109.

- Laine, Timo 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 26–43.
- Lapsen ääni 2011. Lapsen ääni –kehittämishjelma. Lapsen ääni koulussa toimintamalli. Lapsen ääni uutiskirje 6. Viitattu 4.2.2012
www.lapsenaani.fi/MATERIAALI/.../uutiskirje%206.pdf
- Launonen, Leevi & Pulkkinen, Lea 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Teoksessa Leevi Launonen & Lea Pulkkinen (toim.) Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 13–78.
- Lähteinen, Satu; Manninen, Katariina & Tikkanen-Lammi, Tanja 2010. Vantaankosken koulun kouluterveydenhoitajan, apulaisrehtorin ja koulukuraattorin henkilökohtainen tiedonanto 14.10.2010.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a. Vanhempainnetti. Yläkouluun siirtyminen. Viitattu 23.10.2011
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/koulu/ylakouluelamaa/ylakouluun_siirtyminen/
- Mäenpää, Tiina; Paavilainen, Eija & Åsted-Kurki Päivi 2007. Cooperation with school nurses described by Finnish sixth graders. *International Journal of Nursing Practice* 2007; 13: 304–309. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBSCO Academic search Premier -aineisto.
- Mäenpää, Tiina; Paavilainen, Eija & Åsted-Kurki Päivi 2008. Kouluterveydenhuolto ja alakoulun oppilas-terveydenhoitajien näkemyksiä yhteistyöstä. *Tutkiva hoitotyö* Vol.6 (1), 25–31.
- Nieminen, Liisa 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Hanna Lägström; Tarja Pösö; Nina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 25–42.
- Perusopetuslaki 1998/628, 21.8.1998.
- Pietarinen, Janne 1999. Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana. Joensuun yliopisto. Joensuu. Kasvatustieteen laitos. Väitöskirja.

- Rantala, Irma 2001. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Juhani Aal-
tola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia
aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysi-
menetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 86-99.
- Ruski, Salme 2002. Kouluterveydenhoitajan tehtävät. Teoksessa Pirjo Terho; Eija-Liisa
Ala-Laurila; Juhani Laakso; Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.)
Kouluterveydenhuolto. Helsinki: Duodecim, 48–53.
- Savolainen, Taija 2005. Alakoulusta yläkouluun. Kuudesluokkalaisten pelkoja, odotuk-
sia ja toiveita seitsemännelle luokalle siirtymisessä. Jyväskylä: Jyväskylän
yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kehittämishanke.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2004. Kouluterveydenhuollon laatusuositus. Sosiaali- ja
terveysministeriön oppaita 2004:8. Viitattu 30.3.2012.
<http://pre20090115.stm.fi/pr1092909444623/passthru.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto
sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja
soveltamisohjeet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:20. Vii-
tattu 4.11.2011 www.stm.fi/julkaisut
- Tasa-arvoa valtavirtaan 2003. Sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisen perus-
sanasto. Viitattu 20.5.2011.
<http://www.eurofem.net/valtavirtaan/sanasto.html>
- Terho, Pirjo 2002. Kouluterveydenhuollon tavoitteet ja merkitys. Teoksessa Pirjo Ter-
ho; Eija-Liisa Ala-Laurila; Juhani Laakso; Hillevi Krogius & Matti Pieti-
käinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. Helsinki: Duodecim, 18–22.
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2011. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.12.2011.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/Lastensuojelu/>
- Terveydenhuoltolaki 2010/1326, 30.12.2010.
- Toppari, Jorma & Näntö-Salonen Kirsti 2002. Kasvu ja fyysinen kehitys. Teoksessa
Pirjo Terho; Eija-Liisa Ala-Laurila; Juhani Laakso; Hillevi Krogius &
Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. Helsinki: Duodecim,
110-113.
- Tukkikoski, Tanja 2009. Terveydenhoitajan rooli ja yhteistyömuodot kouluterveyden-
huollossa. Tampereen Yliopisto. Tampere. Lääketieteellinen tiedekunta.
Hoitotieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

- Valli, Raine 2001. Mitä numerot kertovat? Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 158–171.
- Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 2011/338, 6.4.2011.
- Vantaan kaupunki 2010. Vantaan väestö 2009/2010. Vantaan kaupungin paino 8/2010.
- Wehkalampi, Karoliina & Dunkel, Leo 2009. Miksi tyttöjen menarkeikä on varhaistunut? Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim 2009;125(14):1490-1. Viitattu 2.3.2012. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, E-aineisto.
- Wigfield, Allan; Lutz, Susan L. & Wagner, A. Laurel 2005. Early Adolescents Development Across the Middle School Years: Implications for School Counselors. Professional School Counseling, 10962409, Dec2005, Vol. 9, Issue 2. Viitattu 26.3.2012. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBSCO Academic search Premier -aineisto.
- Vilka, Hanna 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ylästön koulu 2011. Ylästön koulun internetsivut. Viitattu 7.9.2011. <http://www.edu.vantaa.fi/ylasto/>

LIITE 1: Webropol -kyselylomake kuudesluokkalaisille

Kuudesluokkalaisten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä

1. Oletko ?

* Tyttö * Poika

2. Kuinka monta hyvää ystävää sinulla on luokallasi? *Vastaathan numerolla*

3. Kuinka mielestäsi pärjää kouluaineissa? *

* Heikosti * Kohtalaisesti * Hyvin * Erinomaisesti

4. Mihin yläkouluun aiot hakea? *

* Vantaankoski * muu, mikä?

5. Mitkä seuraavista tunteista kuvaavat parhaiten sinun tuntemuksiasi yläkouluun siirtymisestä? *Valitse kolme tunnetta, jotka kuvaavat tuntemuksiasi parhaiten.* *

- * surullinen
- * iloinen
- * jännittynyt
- * rentoutunut
- * epätietoinen
- * turvallinen
- * väsynyt
- * innostunut
- * pelokas
- * toiveikas
- * joku muu

6. Kerro miksi valitsit juuri nämä tunteet.

Jatka seuraavia lauseita:

7. Yläkoulussa saa kavereita jos...

8. Yläkoulussa opiskelu on...

9. Vanhempani/huoltajani auttavat minua parhaiten yläkouluun siirtymisessä kun he...

10. Opettajani auttavat minua parhaiten yläkouluun siirtymisessä kun he...

11. Koulun terveydenhoitaja auttaa minua parhaiten yläkouluun siirtymisessä kun hän...

12. Mitkä seuraavista asioista tuntuvat sinusta mukavalta yläkouluun siirtymisessä?

*Merkitse parhaiten sopiva vastausvaihtoehto **

	Ei lainkaan	Vähän	Paljon	Erittäin paljon
uudet opettajat		*		
uudet kouluaineet		*		
uudet luokkatoverit		*		
itsenäisempää opiskelua		*		
vapaampaa liikkumista koulun alueella		*		
valinnaisaineita		*		
eri aineissa eri opettajat		*		
välitunneilla saisi olla sisällä		*		

13. Mitkä muut asiat tuntuvat sinusta mukavalta yläkouluun siirtymisessä?

14. Mitkä asiat auttavat sinua sopeutumaan yläkouluun?

15. Jännittääkö sinua yläkouluun siirtyminen? *

* ei * kyllä

16. Mitkä asiat jännittävät sinua yläkouluun siirtymisessä?

17. Mitkä asiat mielestäsi helpottavat sinua yläkouluun siirtymisessä? *

*Ei helpota *Vähän helpottaa *En osaa sanoa *Helpottaa *Helpottaa paljon

tutustuminen uuteen kouluun *

yläkoulun opinto-ohjaajan vierailu 6.lla luokalla *

tukioppilaat *

välituntitoiminnan järjestäminen *

tutut luokkakaverit *

vanhempien kanssa keskustelu *

keskustelu opettajan kanssa *

keskustelu terveydenhoitajan kanssa *

keskustelu kuraattorin kanssa *

KiVa-koulutunnit *

esittelyvideo yläkoulusta *

18. Kenen puoleen käännyt jos sinulla tulee kysymyksiä tai huolia seitsemännelle luokalle menosta? Voit rastittaa useammankin vaihtoehdon.*

* en kenenkään

* opettajan

* koulukuraattorin

* kouluterveydenhoitajan

* vanhempien/huoltajien

* ystävien

* sisarusten

* jonkun muun sukulaisen

* nuorisotyöntekijän

* joku muu, kenen (älä mainitse nimiä vaan esim. ammatti)?

19. Mitä haluaisit tietää uudesta koulustasi?

Lähetä

LIITE 2: Lupalappu kuudesluokkalaisten vanhemmille

Hei kuudesluokkalaisten vanhempi!

19.10.2011

Olemme kaksi terveydenhoitajaopiskelijaa Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä aiheesta ”Ylästön 6.-luokkalaisten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä.”

Opinnäytetyömme tavoitteena on tutkia 6.-luokkalaisten tyttöjen ja poikien yläkouluun siirtymistä. Tavoitteenamme on tuottaa ajantasaista tietoa nimenomaan Ylästön kuudesluokkalaisten ajatuksista yläkouluun siirtymisestä.

Tutkimuksen aineisto kerätään kyselylomakkeella. Emme tarvitse kyselyyn osallistuvilta henkilötietoja. Lapsenne henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa tutkimusta. Kysely toteutetaan verkkoalustalla lapsenne kouluaikana.

Opinnäytetyömme tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, mutta toivomme lapsenne osallistuvan siihen, jotta saamme mahdollisimman kattavan tutkimusaineiston. Jos haluatte tarkempaa tietoa aiheesta, vastaamme mielellämme kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin:

Pirja Saarinen
Heidi Naulapää
Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulu

Palauta lupalappu luokanopettajalle tiistaina **25.10.2011** mennessä.

Lapseni _____

saa _____ / ei saa _____ osallistua

Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötutkimukseen.

_____ Vanhemman allekirjoitus